

september 2023 תשרי תשפ"ד editie 81/2

ALEH עלה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

שנה טובה!

Chanoch Mogendorff

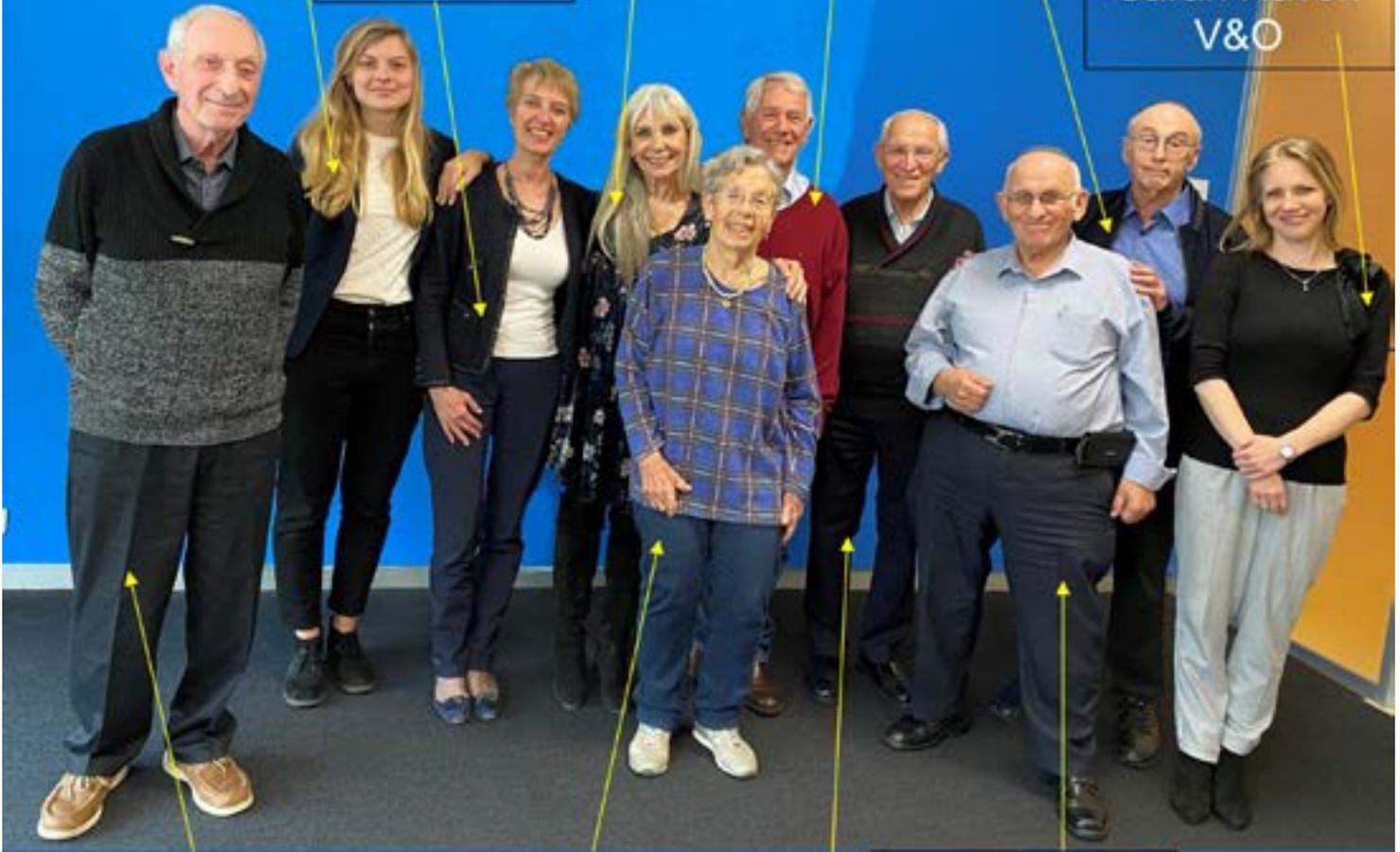
Simone Post
V&O

Malka Shamir -
de Leeuw

Loeki Themans

Wilma Blok
V&O

Sarah Navon
V&O

Rob Coopman

Elly Maoz

Barend Elburg

David Eisenmann

Igmar Wolfert
Secretaris PUR
(via zoom)

Ruth
Vleeschouwer
(via zoom)

COLOFON

September 2023 תשרי תשפ"ד
Jaargang 81 nummer 2 (digitaal)

Oplage: De Aleh wordt digitaal of afgedrukt gelezen in meer dan 1000 huishoudens van leden en belangstellenden en staat tevens op onze website.

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland.
Copyright © Irgoen Olei Holland.

REDACTIE

Bart Berman, Chaya Brasz, Rob Coopman, Ya'akov Almor

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Barend Elburg, Chris Bonfeel, Channa Kistemaker, Corrie Zeidler, David de Leeuw, Dini Goldschmidt, Dorit Halfon, Harry Polak, Henk Neve Oz, Ita Vos, Malka Shamir-de Leeuw, Marcel Monnickendam, Marion Levkovits-Bamberger, Nathan Lopes Cardozo, Petra van der Zande, Ratna Pelle, Ruth de Jong.

VORMGEVING

Efrat Sraya

DRUKWERK

Hauser Printing

ADVERTENTIE-ADMINISTRATIE

Kantoor IOH

tel: 03-5625611 fax: 03-5625575

ioholland.office@gmail.com; www.ioh.co.il

REDACTIEADRES Aleh

e-mail: Alehigh@gmail.com

fax: 03-5625575

IOH - t.a.v. redactie Aleh

POB 872, 5510801 Kiryat Ono

Bijdragen als e-mail attachment.

Ingezonden stukken in Word formaat (*.doc file).

Foto's als JPG bestand, min. 500 KB.

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap van de IOH kost in 2023 NIS 275,-.

Tot 1 april betaalde u NIS 250,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar.

Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

CONTRIBUTIES VAN LEDEN EN DONATIES VAN IEDEREEN ZIJN WELKOM. ONZE BANKGEGEVENS STAAN HIERNAAST

OP DE VOORPAGINA: Schilderij door G.J. Staller (1880-1956), schilder van de Amsterdamse Jodenbuurt. Geplaatst met toestemming van Harry Mock, zie ook p. 18 en 19.

INHOUD

- 4 **Van de voorzitter**
- 5 **Van de redactietafel**
- 6 **Uit kantoor geklapt**
- Verschijningsdata van ALEH**
- 7 **Personalia**
- 8 **Rosj Hasjana. Humor, sprookjes en het reddende geheim van de sjofar**
 - ▶ Nathan Lopes Cardozo
- 12 **Tasjljech** ▶ Corrie Zeidler
- 15 **Van de afdelingen:**
 - ▶ Jeruzalem ▶ Be'er Sheva ▶ Netanya/Sharon
- 20 **Uit de ouderhuizen** ▶ Beth Juliana
- 22 **Jad Davids**
- 23 **Nederlanderschap** ▶ Harry Polak
- 24 **In de speelhoek met een gebedenboek**
 - ▶ Channa Kistemaker
- 26 **Joodse namen en namen van Joden**
 - ▶ Chaya Brasz
- 30 **Moheel na de oorlog** ▶ Guus Monnickendam
- 34 **Cleveringalezingen en wij** ▶ Chaya Brasz
- 36 **UIT DE GEMEENSCHAP**
- 36 **Wonderwoman** ▶ Rob Coopman
- 38 **Familienaam Neve Oz** ▶ Henk Neve Oz
- 39 **Van Cutzien via Krukziener naar Hazon**
 - ▶ Chaya Brasz
- 40 **VenO Cliëntenraad** ▶ Rob Coopman
- 41 **Mazal tov 105 jaar** ▶ Dorit Halfon
- 42 **Ingezondenbrief** ▶ Barend Elburg
- 44 **Boekbespreking: Salo Muller** ▶ Rob Coopman
- 46 **Boekbespreking: Brieven aan mijn moeder**
 - ▶ Bart Berman
- 47 **Columns** ▶ Ruth de Jong ▶ Chaya Brasz
- 51 **Joods Nederland** ▶ Harry Polak
- 55 **Nieuws uit Nederland** ▶ Ratna Pelle

Bankgegevens Irgoen Olei Holland | Bank Mizrahi
Tefahot | Filiaal 494 - HaHashmonaim, Tel Aviv Rekening
237069 | Swiftcode: MIZBILIT | Ibannummer:
IL66 0204 9400 0000 0237 069

80 JAAR IOH

Het is niet voor te stellen, dat ik precies een jaar geleden mijn eerste 'Van de voorzitter' schreef.

En alweer organiseerden we een Algemene Vergadering per Zoom, deze

keer niet vanwege de corona, maar om niet in het verkeer te blijven steken ten gevolge van het teveel aan auto's, in combinatie met uitgebreide demonstraties en daarbij ook nog snikhete zomerdagen. Na de vergadering heeft Itamar Engelsman, iemand met veel bestuurservaring en kennis, zich tot onze vreugde bereid verklaard als 'adviseur' ons Hoofdbestuur te gaan bijstaan.

Eindelijk zijn wij erin geslaagd om voor de viering van '80 jaar IOH' een mooi programma samen te stellen dat nu gepland staat voor 19 december, o.a. met een optreden van de bij veel leden bekende zangeres Lenny Kuhr. Bij onze peiling hebben heel wat mensen ons laten weten dat zij geïnteresseerd zijn dit optreden bij te gaan wonen en wij hopen u dus allen op 19 december te mogen ontmoeten.

En zoals wij in die 80 jaar ook al wel gewend zijn, was het weer geen gemakkelijk jaar. Een nieuwe regering werd gekozen en onze droom om een rustige vier jaar in te kunnen gaan, smolt meteen weg als sneeuw voor de zon en daarmee ook een beetje de dromen, die ik als voorzitter voor de Irgoen Olei Holland had. Net als vorig jaar begon het met een – gelukkig korte – militaire actie, die onze zuidelijke leden weer de schuilkamer injoeg en er was een teveel aan terroristische aanvallen, die ons van de straat dreigen te houden. Het mankeert ons landje nu ook echt aan liefde tussen אדם לחברו.

Helaas is ons ledenbestand niet veel uitgebreid en het onderwerp 'verjonging' kwam weer uitgebreid ter sprake op 18 juli tijdens de AV. Ons plan is om met medewerking van een actief lid een commissie te vormen, waarin wij hopen ingrijpende ideeën te kunnen waarmaken en aantrekkelijke bijeenkomsten voor jongeren.

Daarbij heeft uw Hoofdbestuur zeker niet stilgezeten. De aanstaande Cleveringa-lezing op 26 november zal

een andere – en verjongde – vorm krijgen, waarbij wij er naar streven ook fysiek bij elkaar te komen. De IOH steunt en subsidieert nog steeds deze belangrijke jaarlijkse gebeurtenis, maar de organisatie hiervan wordt nu, namens ons, door Chaya Brasz samen met de Nederlandse Ambassade behandeld. Behalve onze trouwe jaarlijkse deelnemers hopen we hierbij vele actieve alumni van Nederlandse universiteiten te kunnen ontmoeten en dat zijn zeker niet alleen Nederlanders!

Ook gaan we door met het organiseren van activiteiten in de diverse afdelingen, hoewel dit in niet alle afdelingen een gemakkelijke taak is, maar ik hoop dat de afdelingsbesturen toch in staat zullen zijn hun leden af en toe op te porren voor een enthousiaste ontmoeting.

De Aleh is ons vaste contactblad en levert ook dit jaar weer een waardevolle bijdrage voor de Irgoen. Ons trouw redactielid Eldad Kisch heeft bij de Algemene Vergadering – na zeven vruchtbare jaren – zijn taak bij de redactie neergelegd en wij danken hem nogmaals voor zijn waardevolle bijdrage.

Rest mij hierbij tot slot om u, uw gezin, familie en vrienden en last but not least ook ons land, namens ons bestuur en zeker ook namens de kantoorleiding een vreedzaam en gezond jaar toe te wensen, een jaar van succes en steun van onze leden en vooral ook liefde voor elkaar, al zijn we het niet altijd met elkaar eens.

כתיבה וחתימה טובה

Marion Levkovits-Bamberger

marionvoorzitter@gmail.com

EEN GAAN ZONDER KOMEN

In de redactie van Aleh zijn we goed in Nederlandse uitdrukkingen en dus zouden we onze lezers graag willen vertellen dat er bij ons sprake is van een gezond "komen en gaan" van redacteuren. Niets is minder waar.

Net als in de hele Irgoen Olei Holland hebben ook wij last van het ouder worden zonder vervanging te kunnen vinden. Ik (Chaya) ben de laatste die erbij kwam en dat was in 2018. Eldad Kisch kwam eerder, begin 2016, maar hij is ook ouder en heeft besloten dat het inmiddels genoeg is geweest. De andere drie redacteuren, Bart, Rob en Ya'akov, zijn er al heel veel langer en helpen nog steeds het schip te trekken of trekken het soms ook even zelf, als ik het jaagpad even niet kan vinden.

Eldad Kisch

Zelfs zeer gewaardeerde auteurs, die niet in de redactie zitten, hebben de neiging om na enige tijd te vertrekken omdat ze zijn moegeschreven of het druk kregen met wat anders en dan zoeken we nieuwe, wat beter lukt dan het vinden van redacteuren, die heel veel meer werk op de achtergrond hebben. Chawa Dinner is bijvoorbeeld als auteur gestopt met haar vaste taalhoekje Pinat Ivriet, na jarenlang iedere Aleh die bijdrage te hebben verzorgd. Als iemand ze eens wil tellen voor ons, houden we ons aanbevolen! Het moeten er wel bijna honderd zijn of meer. Maar zij is nog niet helemaal opgehouden, zoals u nog zult merken. Daarom nog geen afscheid.

Van Eldad Kisch moeten we wel echt afscheid nemen, hoewel hij door ons is gevraagd af en toe nog een column te leveren (of aanleiding te geven tot een column). Van het Hoofdbestuur kreeg hij de bekende IOH-onderscheiding en op zijn naam is ook een zilveren oorkonde ingeschreven bij Jad Davids:

"Als blijk van onze grote waardering en erkentelijkheid en als dank voor het vele werk dat hij heeft verricht voor ons verenigingsblad Aleh en daarmee tevens voor alle leden van de Irgoen Olei Holland en de uitgebreide Nederlandse gemeenschap in Israël. Eldad kwam begin 2016 in de redactie van Aleh en neemt nu – na zeven jaar en drieëndertig nummers – afscheid van ons als redactielid. Zijn pikante columns en zijn opbouwende en scherpzinnige bijdragen aan de redactievergaderingen zullen zeker gemist worden. Wij wensen hem een goede gezondheid en nog vele jaren toe."

Na deze lange inleiding komen we nu tot een voor ons belangrijk punt: Als er iemand is met redactionele ervaring, tijd en de energie van een jonge haan of hen, zien wij jou graag komen. Als je ook zelf kunt en wilt schrijven, zelfs nog liever. In het Nederlands en/of in het Ivriet. Het adres van onze redactie luidt als vanouds: alehioh@gmail.com

Sjana Tova!

De redactie

UIT KANTOOR GEKLAPT

Als u dit leest, is de Algemene Ledenvergadering over kalenderjaar 2022 al achter de rug. De leden van de IOH ontvingen de uitnodiging eind juni digitaal en degenen die geen email gebruiken, per conventionele post. De AV werd op 19 juli om 18:00 uur per zoom gehouden en de 35 aanwezigen vormden het quorum.

Aan het inmiddels goed ingewerkte Hoofdbestuur, onder leiding van voorzitter Marion Levkovits werd decharge verleend en de Jaarstukken in woorden en cijfers werden aangenomen.

Overigens kunt u alle vergaderstukken nog steeds lezen op onze website. Het huidige Hoofdbestuur is vorig jaar voor twee jaar gekozen waardoor er geen verkiezingen waren. De Controlecommissieleden en de alom gewaardeerde

redactieleden van Aleh zegden toe zich ook dit jaar voor de IOH in te zetten. (Op één na, over wie elders in deze Aleh). De focus van het Hoofdbestuur ligt momenteel vooral op de organisatie van een mooi evenement in december voor de 80-jarige IOH. Het wordt een speciale en verlate Jom Holland, die de IOH traditioneel elke vijf jaar organiseert, maar die door de naweeën van de corona-epidemie in 2022 niet kon worden gerealiseerd.

Dus maak u op voor een bijzondere bijeenkomst na Chanoeka, waar u uw Hollandse kennissen kunt ontmoeten! Meer bijzonderheden hierover sturen we u per email in de komende weken.

Sjana Tova!

Chris Bonfeel

DE VERSCHIJNINGSDATA VAN ALEH IN 2023

Geplande nummers in het jaar 2023	Wanneer is de laatste dag om kopij in te leveren?	Wanneer verschijnt de nieuwe ALEH?
81/3 Feestnummer	Redactioneel nummer	Voor het einde van 2023
81/4 Winternummer	15 oktober	1 december

Adverteren in Aleh doet verkopen!

Advertentietarieven worden op aanvraag verstrekt door het kantoor van de IOH

פרסם ב"עלה" ותגיע לאלפי קוראים!
לקבלת תעריפי פרסום אנא פנה למשרד ארגון עולי הולנד

Advertise in Aleh and reach many thousands of readers!

For advertising rates please apply to the office of Irgoen Olei Holland

PERSONALIA

OVERLEDEN

Mw. Carla Aghassi-van Frank, Herzliya

Mw. Vera Baginsky, Kiboets Yakum

Mw. Yvonne Birnbaum, Tirat Zvi

Dhr. Arjeh Bodenheimer, Be'er Sheva

Mw. Sophia (Fie) Engelsman-Huisman, Herzliya

Mw. Vera Hartog-Koppelman, Ein Dor/Haifa
(januari 2023)

Mw. Dina Jacobs-Langedijk, Herzliya

Dhr. Moshe Kandell, Petach Tikva

Mw. Roosje Landesman, Herzliya

Dhr. Aharon Muskat, Jeruzalem

Dhr. Haim Roet, Jeruzalem

Mw. Beatrice Rosenthal-de Geus, Haifa

Mw. Ada de Winter-Majzelin, Be'er Sheva

Rectificatie: Mw. Pnina Raz-Gerritsen, Haifa

יהי זכרם ברוך

GEBOREN

Kleinzoon voor Chris en Shabtay Bonfeel

Achterkleindochter voor Harriet en David Eisenmann

Achterkleindochter voor Dina Goldschmidt

Kleinzoon voor Saskia en David de Leeuw

Achterkleinzoon en achterkleindochter
voor Froukje en Barend Noot

Achterkleindochter voor
Jacques en Liliane Richter

Kleindochter voor Ariane
en Zvika Rubin- Boeken

Kleinzoon voor Aliza van Zuiden

Kleinzoon voor Moshe Mordechai
van Zuiden

Oliem

David Groenewegen

Michael Hartog

Familie Ariel en Suzanne Kaufmann

Familie Hans en Anat Kraaijenhagen

Raphael Kroese

David Smits

ברוכים הבאים!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren**
en **schrijven** van **biografieën**, in het **Ivrit**,
Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal
vereeuwigen door een professioneel team.

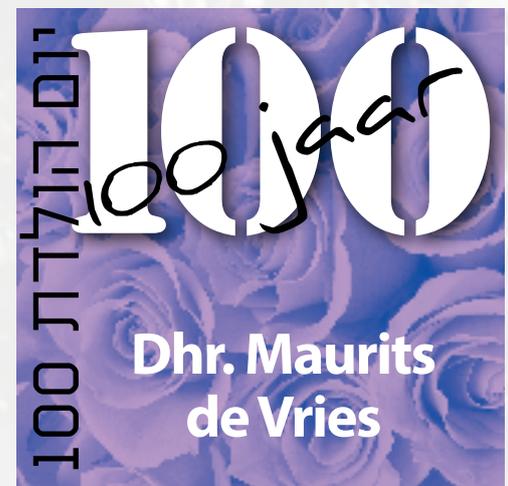
Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-740068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

We hebben
al meer dan
900 boeken
geschreven en
uitgegeven

door
rabbijn
Nathan
Lopes
Cardozo

ROSJ HASJANA

HUMOR, SPROOKJES EN HET
REDDENDE GEHEIM VAN DE SJOFAR

Rosj Hasjana en Jom Kippoer zijn serieuze dagen, waarin we God in het middelpunt van ons leven plaatsen, tot inkeer komen en vergeving vragen voor wat we verkeerd deden. Maar hoe we ons best ook doen, de meesten van ons weten, dat van echte inkeer weinig of niets komt, want na deze dagen zetten we oude gewoonten gewoon voort.

De moeite die het ons kost om dit jaar na jaar te moeten doorstaan zonder er depressief van te worden, is groot en dat we het blijven proberen is eigenlijk een enorme menselijke prestatie. Wat voor zin heeft het om dit ieder jaar weer te doen om alleen maar te ontdekken dat we uiteindelijk terug zijn gekeerd naar waar we ons voorheen al bevonden? Is dit geen ware marteling?

Gelukkig snellen humor en de sprookjes-wereld ons hierbij te hulp.

Humor

We zijn eigenlijk allemaal romantici en niet bereid om tevreden te zijn met ons fysieke en spirituele leven. Er is immers meer in dit leven dan we ervaren en ons doel is om dat 'meer' te bereiken. We woekeren met een kloof tussen hoe ons leven volgens onszelf zou moeten zijn en de alledaagse werkelijkheid.

Vroeg of laat ontstaat er wel een soort toenadering tussen deze twee. Het gebrek aan tevredenheid met ons leven maakt langzaam plaats voor de ons opgedrongen realiteit. Dit proces begint al vroeg. Als kleine kinderen zijn we volledig 'authentiek', maar zodra de invloeden van buitenaf ons aantasten en vooral vanaf de lagere school begint de aanpassing en verliezen we ons echte zelf. De puberteit kan het een beetje vertragen als gevolg van de rebellie van adolescenten. Maar tegen de tijd dat we de wereld als afgestudeerden, zoekend naar werk en levenspartner betreden, vormen 'de feiten van het echte leven' een soort harnas om ons heen waar we niet meer uit kunnen breken. Het zal ons vergezellen voor de rest van ons aardse bestaan. Het resultaat is vaak tragisch, zoals bij kunstschilders die terugkeren naar hun schilderij voor een laatste blik. Ze zijn er zeker van, dat het doel van hun werk min of meer is bereikt, maar voelen ook dat er iets essentieels ontbreekt. Het 'echte werk' zagen ze over het hoofd, maar door hun harnas zijn ze ook niet meer in staat te ontdekken wat dat 'echte werk' precies is. Willem Bilderdijk (1756-1831) vergeleek dit gevoel met een operazanger die een hele kleine badkamer krijgt als oefenruimte. Het verstikt hem.

De meeste mensen realiseren zich dit niet en leven gelukkig geharnast in de badkamer. Ze zijn gevangen in het net van onze samenleving. Alleen grote zielen worden zich hiervan bewust en werpen, vaak met veel moeite, hun harnas af. Ze beseffen dat ze als gevangenen door tralies kijken en als ze eenmaal de tuin van hun leven zien, buigen ze de tralies en lopen naar buiten.

Ze wagen zich buiten de badkamer, botsen regelmatig met de samenleving en worden verkeerd begrepen. Maar vaak zijn zij ook degenen die de samenleving vooruit helpen. Daar hebben ze wel humor voor nodig.

Humor is wat ons ondanks alles aan het lachen houdt. Het is als overwonnen verdriet, melancholie die je doorpikt en waar je vervolgens van profiteert. Het besef dat we te midden van voortdurende absurditeit leven – absurditeit dat we leven, dat er een universum is, dat we kunnen denken en

'Why can't I just skip puberty and go straight to mid-life crisis?'

gevoelens hebben en zoveel meer, is meer dan lachwekkend. Het is metafysische waanzin ten top gedreven. En zelfs als we – gebruikmakend van logica, gezond verstand en vreugde – proberen een leven van nuchterheid te leiden, staren we nog steeds naar het mysterie van een leven dat we niet kunnen vatten, hoezeer we onszelf er ook van overtuigd hebben dat we het allemaal ‘onder controle’ hebben. Humor is het gevolg van het feit dat we ons realiseren dat er betekenis zit achter deze absurditeit, hoewel we tegelijkertijd niet kunnen achterhalen waar die betekenis uit bestaat.

Rosj Hasjana is eigenlijk een dag van oneindige humor, die ons confronteert met de dwaasheid van onze levensambities: vereerd worden, geld en bezit verwerven en meer. We realiseren ons dat deze ambities ons leven vormgeven met als doel ons erom te laten lachen in de aanwezigheid van God. Het is immers via de alledaagsheid en de absurditeit van het menselijk bestaan dat God ons wil ontmoeten. Niets is humoristischer dan dat. God heeft een groot gevoel voor humor!

Rosj Hasjana vraagt nog meer, het vraagt ons om God opnieuw te kronen en Hem in het middelpunt van ons leven te plaatsen. Compromisloos monotheïsme, het geloof dat alles wat bestaat Zijn handwerk is en dat Hij overal is, almachtig, alwetend en eeuwig. Er is geen ‘Ander’ dan God, maar we hebben geen flauw benul wie Hij is. We proberen een wezen te bekronen van wie we niet weten wie Hij is, wat Hij is en waarom Hij de dingen doet die hij doet.

Menselijk gesproken slaan ze vaak nergens op, zijn onaanvaardbaar en zelfs wreed. Hij is de grote Onbekende op Wie de woorden ‘Bestaan’ en ‘Is’ niet eens van toepassing zijn en als definities pijnlijk tekort schieten. Hoe kroon je een wezen als je niet het minste begrip hebt van wie Hij is, en je je soms zelfs afvraagt of Hij wel is? Dit is het toppunt van absurditeit en humor. Het bekronen van een wezen, dat geen Wie, Wat of Het is, maar alleen een Ein Sof, een Oneindigheid, is zinloos en klinkt bijna als een grap, alsof iemand op de meest serieuze dag van het Joodse jaar een loopje met ons neemt.

Sprookjes

Rosj Hasjana neemt ons mee terug naar onze kindertijd; terug naar onze oorspronkelijk onschuldige authenticiteit. Er wordt ons gevraagd even onze volwassenheid – met bijbehorend harnas – los te laten en de kloof tussen wat we zijn en wat we wilden bereiken opnieuw te ervaren voordat we in de ‘val’ van volwassenheid terechtkwamen. Dit is humor van de hoogste orde.

Sprookjes zijn de meest favoriete verhalen bij kinderen. Het meest onmogelijke is mogelijk: vliegende wezens; huizen gebouwd op wolken; prinses die in kikkers veranderen; leeuwen die kunnen spreken; tovenaars en heksen die op bezems reizen. Kortom, een wereld waarin alle definities, logica en gezond verstand overboord zijn gezet. Niets prikkelt een kind meer dan deze verhalen. Waarom? In het sprookje betreedt het kind een wereld waarin geen grenzen zijn, geen harnas om ze te blokkeren. Dat past bij kinderen. Ze hebben nog een onbegrensd ‘geloofsvermogen’ dat maakt dat ze zich gelukkig kunnen voelen met het onmogelijke.

Laten we ook in de gaten houden, dat sprookjes over verlangen gaan, niet over vervulling. De prins moet zeven draken verslaan, waarna hij zeven jaar als kikker moet leven voordat hij met de prinses kan trouwen. Dat wordt tot in detail verteld. Maar als hij eenmaal het verlangen vervult

en met de prinses trouwt, is dat ook het einde van het sprookje. Het enige dat er over het vervolg nog wordt verteld is: "En ze leefden nog lang en gelukkig." Het echte leven begint waar het sprookje eindigt. Dat leven gaat over de veel moeilijkere taak van het huwelijk tussen twee mensen, waarvan de een al zeven jaar een kikker is geweest en de ander honderd jaar heeft geslapen. Het sprookje gaat alleen over de reis, niet over de aankomst, het echte leven.

We leven pas echt, nadat we het sprookje achter ons laten. We geloven dat we alles voor elkaar hebben. Maar later realiseren we ons ineens dat we het sprookje nooit helemaal hebben verlaten. Tot de laatste dag zijn we nog bezig met de reis en realiseren we ons dat we nooit zullen aankomen. We weten niet eens waar deze aankomst uit bestaat. Maar juist dat maakt het leven zo spannend. Het verlangen naar de aankomst houdt ons in leven. Maar hoe die uitkomst eruit ziet weten we niet, we zitten op de verkeerde golflengte en horen alleen wat vreemde geluiden en ongebruikelijke ruis. Er is een ernstige transmissiefout. We kunnen de juiste verbinding niet vinden omdat we opgesloten zitten in ons harnas en te ver ervan verwijderd zijn. Op Rosj Hasjana worden we ons er weer van bewust dat we deze golflengte nooit zullen bereiken.

Het moeten kronen van een Wezen dat we niet kunnen doorgronden, dwingt ons als het ware te geloven in de sprookjes van het Goddelijke. Wanneer we in onze gebeden verklaren dat "God Koning was, Koning is en voor altijd Koning zal zijn", betreden we een ruimte waarin al dergelijke uitdrukkingen onze intellectuele capaciteiten te boven gaan. We weten niet wat we zeggen en we zingen – veelal vol religieuze spiritualiteit – woorden die we niet verstaan. Heilige ontoereikendheid is dat en juist daarom zo betekenisvol.

De sjofar

We realiseren ons op deze manier dat we niet zijn afgestemd op de transmissie van de transistor, die ons per definitie niet kan bereiken. En dan doen we wat kinderen doen als ze de woorden niet kunnen vinden. Uit frustratie maken ze onbegrijpelijke geluiden, pakken een fluitje of toeter om daarmee vreemde geluiden te produceren die horen bij hun wereld van sprookjes.

Dit is de betekenis van de sjofar. Wanneer woorden niet langer effectief zijn, zoeken we iets anders om er doorheen te komen en onze frustratie los te laten. En dus beginnen we met een vreemd geluid te blazen in een poging door alle hemelse niveaus heen te breken totdat het de Ene bereikt die totaal onbekend is.

Hiermee bewijst het Jodendom opnieuw zijn genialiteit. Het draait de rollen om en vraagt ons om onze negatieve gevoelens over ons leven te overwinnen en in plaats daarvan de absurditeit te vieren. Het vraagt ons om ons te kleden als koningen en koninginnen, smakelijke maaltijden te nuttigen, optimistische liedjes te zingen en van Rosj Hasjana een fantastisch heilig feest te maken. Als dat geen humor is... Sterker nog: Het is zelfs Goddelijke humor die ons vertelt om met deze absurditeit te blijven leven; een opperste heilige kwinkslag die ons opdraagt om te leven met een lach.

Geniet van de reis en besef dat er geen aankomst is!

Tizku le-shanim rabot!

Rabbin Nathan Lopes Cardozo

*Het origineel is vertaald en geredigeerd door CB: <https://www.cardozoacademy.org/thoughtstoponder/rosh-hashana-fairy-tales-and-humor/>

door
rabbijn
Corrie
Zeidler

TASJLIECH

Op de eerste dag van Rosj Hasjana, na het mincha-gebed, is het gebruikelijk om Tasjliech te zeggen. Als dit op Sjabbat valt, wordt het op de tweede dag van Rosj Hasjana gedaan. Dit gebruik vinden we voor de eerste keer bij Hamaharil (Rabbi Ja'akov Halevi ben Mosje Molin, veertiende eeuw), begonnen in Duitsland en van daar over de rest van de Gola verspreid.

Met het zeggen van Tasjliech willen we onze overtredingen van ons afwerpen, letterlijk en figuurlijk. Figuurlijk door tesjoeva te doen, tot inkeer te komen, en letterlijk door broodkrumels in het water te gooien, die onze overtredingen symboliseren.

De term tasjliech komt voor in een citaat uit de profeet Micha: "Opnieuw zult U zich over ons ontfermen en al onze zonden teniet doen. Onze zonden werpt U (תסליך) in de diepten van de zee." (Micha 7:18-20).

Tasjliech wordt bij de zee, een rivier, beekje of andere natuurlijke waterbron gedaan of op een plek vanwaar je 'levend' (stromend) water kan zien. De eerste reden hiervoor is dat water reinigt. Een andere reden is, dat vroeger de koning bij de rivier werd gekroond en op Rosj Hasjana kronen we de Eeuwige als onze Koning. Nog een andere reden is dat in levend water vissen wonen, dus vragen we vruchtbaar te zullen zijn als de vissen.

Een midrasj vertelt: "Toen Avraham met zijn zoon Jitschak naar de berg Moria liep om Jitschak daar te offeren zoals de Eeuwige had opgedragen, kwam Satan hen onderweg tegen en probeerde hen in de war te brengen zodat ze de opdracht niet zouden vervullen. Toen dat niet lukte en Avraham en Jitschak niet naar hem luisterden, veranderde Satan zich in een brede rivier, zodat ze niet verder konden lopen. Avraham en Jitschak liepen het water in, totdat het tot hun nek kwam. Toen richtte Avraham zijn ogen tot de Eeuwige en bad: Red ons, want het water komt tot onze lippen. Meteen richtte de Eeuwige zich boos tot Satan en die vertrok. Door het Tasjliech bij een waterbron te zeggen, herdenken we de Akedat Jitschak (die we op de tweede dag van Rosj Hasjana lezen) (Yalkoet Sjimoni, Wajera 99).

Tasjliech heeft dus water nodig, stromend water, levend water. Als we aan het water staan, schudden we onze zakken leeg en gooien we onze overtredingen weg. Zo kunnen we met een schone lei het nieuwe jaar beginnen.

Voordat we dit doen, is het gebruikelijke om een aantal citaten uit de Tanach te zeggen.

Als eerste uit Micha (7:18-20): "Wie is een God als U, die schuld vergeeft en aan zonde voorbijgaat? U blijft niet woedend op wie er van Uw volk nog over zijn, liever toont U hun Uw trouw. Opnieuw zult U zich over ons ontfermen en al onze zonden tenietdoen. Onze zonden werpt U in de diepten van de zee. U bewijst Ja'akov Uw trouw en Avraham Uw goedheid, zoals U gezworen hebt aan onze voorouders, in de dagen van weleer."

Als tweede uit Psalm 119 (5-9): "In mijn nood heb ik geroepen: Eeuwige! En de Eeuwige antwoordde, Hij gaf mij ruimte. Met de Eeuwige aan mijn zijde heb ik niets te vrezen, wat kunnen mensen mij doen? Met de Eeuwige, mijn Helper, aan mijn zijde, kijk ik neer op mijn haters. Beter te schuilen bij de Eeuwige dan te vertrouwen op mensen. Beter te schuilen bij de Eeuwige dan de vertrouwen op mannen met macht."

Of Psalm 130: "Een pelgrimslied. Uit de diepte roep ik tot U, Eeuwige, hoor mijn stem. Laat Uw oren opmerkzaam zijn op mijn luide smeekbeden. Als U, Eeuwige, op de ongerechtigheden let, wie zal staande blijven? Maar bij U is vergeving, daarom eert men U met ontzag. Ik zie uit naar de Eeuwige, mijn ziel verwacht Hem en ik hoop op Zijn woord. Mijn ziel wacht op de Eeuwige, meer dan wachters op de morgen. Laat Jisraeel hopen op de Eeuwige, want bij de Eeuwige is genade, bij Hem is bevrijding, altijd weer. Ja, Hij zal Jisraeel bevrijden van al zijn ongerechtigheden."

Ten derde Jesjaja 11:9: "Niemand doet kwaad, niemand sticht onheil op heel Mijn heilige berg. Want kennis van de Eeuwige vervult de aarde, zoals het water de bodem van de zee bedekt."

Na deze citaten kunnen we het volgende gebed zeggen:

"Elohenoe veElohee avotenoeh ve'imotenoeh, Eeuwige, onze God en God van onze voorouders;

Vergeef me mijn slechte daden. Laat de pijn en het falen van het afgelopen jaar van me afvallen, als in de herfst de bladeren van de bomen. Geef me kracht te vernieuwen, net als de takken in de lente weer nieuwe blaadjes krijgen.

In Uw grote erbarmen en liefde, geef ons een lang leven, een leven van vrede, van goedheid en zegen, een leven van werk, een leven zonder schaamte en schande, een leven van rijkdom en respect voor uw schepping, een leven van liefde voor de Tora en ontzag voor u, een leven waarin de Eeuwige onze wensen in vervulling doet gaan. Gedenk ons ten leven, Koning die behagen scheidt in het leven, en schrijf ons in in het Boek van het leven omwille van Uzelf, God van het leven.

Baroech atta Adonai, sjome'a tefilla. Geprezen bent U, Eeuwige, die ons gebed hoort." (Geschreven door rabbijn Tamar Duvdevani).

Deze ceremonie kan alleen of in een groep gedaan worden. Het is misschien interessant om ook samen te praten over de betekenis van Tasjliech en te discussiëren over de twee volgende vragen:

Wat wil ik van me afwerpen zodat ik een beter mens kan worden en kan werken aan een betere samenleving?

Wat kunnen en moeten wij als gemeenschap van ons afwerpen om een meer rechtvaardige samenleving te worden?

Daarna kan het Tasjliech worden afgesloten met twee liederen die vast iedereen kent:

Tasjliech aan de IJssel
bij Deventer, Joodse
gemeente Beth
Shoshanna

"Eli, Eli, sjelo jigamer le'olam. Hachol vehajam, risjroesj sjel hamajiem, b'rak hasjamajiem, t'fillat ha'adam.

אלי, אלי, שלא ייגמר לעולם, החול והים, רשרוש של המים, ברק השמים, תפילת האדם.

"Ose sjalom bimromaw, hoe ja'ase sjalom alenoe, v'al kol Jisrael v'imroe amen. Ja'ase sjalom, ja'ase sjalom, sjalom alenoe v'al kol Jisraeel, v'al kol josjee tevel v'imroe amen."

"עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו, ועל כל ישראל ואמרו: אמן. יעשה שלום, יעשה שלום, שלום עלינו
ועל כל ישראל ועל כל יושבי תבל ואמרו: אמן."

Ik wens jullie een sjana tova oemetoeka toe, dat we onze overtredingen in het water kunnen werpen en het nieuwe jaar met een schone lei kunnen beginnen.

Rabbin Corrie Zeidler

JERUZALEM ► VERGADEREN EN OP STAP

Na Pesach werden de Tanach-sjoeriem door Chawa Dinner hervat. Het aantal vaste deelnemers blijft trouw de geschiedenis in Shmuel Beth volgen en de Zoom maakt het voor iedereen makkelijk aanwezig te zijn.

Op 17 juni hielden we onze maandelijkse koffiemiddag in café Piccolino, Kikar Hamusika. Tijdens deze koffiemiddag werd ook de jaarlijkse Huishoudelijke Vergadering gehouden. Als dagvoorzitter kozen we Barend Elburg, die steeds bereid is uit Herzlia naar Jeruzalem te komen. Vooraf gaf hij zelfs nog een korte lezing over Pekidim en Amarkalim, een stichting opgericht door de orthodoxe gebroeders Lehren in het begin van de negentiende eeuw om geld te sturen naar het Heilige Land voor het Tora leren. Vandaag heeft deze stichting nog een woning ter beschikking voor jonge getrouwde Bachurei Yeshiva in Jeruzalem, voor een periode van twee jaar. Barend is zelf bestuurslid en zijn kennis over dit onderwerp is daardoor heel groot.

Aangezien ons bestuur voor twee jaar was gekozen moest alleen ons nieuwe bestuurslid, Mieke Waterman-Daniels, worden gekozen. Zij vervangt onze aftredende penningmeester, Simone Wenger.

“Zo in soel, zo opgeroepen!” Nog maar net in het bestuur opgenomen verklaarde Mieke zich bereid op de volgende koffiemiddag, op 17 juni, een luchtige causerie te houden over het Nederlandse taalgebruik. Mieke is taalkundige en gaf ons allerlei voorbeelden over het gebruik van verkleinwoorden.

Onze slotbijeenkomst op woensdag 12 juli was een groot succes. We zaten aan het begin van een zware hittegolf en daarom was het prettig dat we niet ver van Jeruzalem hoefden te reizen en de activiteiten binnenshuis waren.

Eerst bezochten we Beit Yellin. De geschiedenis van de eerste zionisten die zich hier gevestigd hebben en een huis bouwden, genoemd naar de oprichters de familie Yellin. Beit Yellin bevindt zich in Motza. De pioniers plantten er allerlei bomen en er kwam later ook een synagoge bij. Maar toen het huis niet langer gebruikt werd was het lange tijd verwaarloosd tot het hele gebied er omheen als Nationaal Erfgoed werd erkend en opnieuw is gerestaureerd. Op verzoek van de erfgenamen van de familie Yellin is alles intact gebleven zoals het oorspronkelijk was.

Vervolgens reden we naar het Yvel Design Center. Dit is een centrum waar sieraden gemaakt worden. De oprichters waren een welvarend echtpaar uit Argentinië. Ze wilden iets voor de gemeenschap doen en daarom besloten ze om nieuwe immigranten te helpen door hen het vak te leren en daarna in dienst te nemen. Het Centrum is YVEL genaamd naar Isaac en Orna Levy, maar met hun achternaam LEVY in spiegelbeeld: YVEL. Heel speciaal stichtten zij als onderdeel de afdeling 'Megemeria', een centrum van Ethiopische handwerken en sieraden. We waren zeer geboeid door de mooie film die ons de hele

geschiedenis vertelde en liepen daarna rond in de werken toonzalen waar men sieraden kon kopen.

Toen hadden we allemaal wel trek in een lunch en reden naar Kiryat Anavim, eveneens een korte rit. Het restaurant 'Ima' was voortreffelijk, aanbevolen door ons bestuurslid Eli Philipson die hier al eerder had gedineerd. Heerlijk en overvloedig eten en een snelle en prettige bediening.

Een mooie afsluiting van het seizoen. Nu gaan we weer nadenken over het herfstprogramma.

We wensen u allen een gezond en voorspoedig Sjana Tova. Dat al uw wensen vervuld zullen worden en dat we u allen weer gauw zullen ontmoeten! Ook nieuwe belangstellenden zijn van harte welkom bij onze bijeenkomsten en tieliem.

Namens het Jeruzalemse bestuur

Dini Goldschmidt

(Foto's, Petra van der Zande)

BE'ER SHEVA EN HET ZUIDEN ► VAN HEINDE EN VERRE SAMENZIJN

Op 28 juni hielden wij, tijdens onze voorjaarsbijeenkomst voor de Nederlanders in het Zuiden, een Huishoudelijke Vergadering van de IOH-afdeling. Zoals gewoonlijk gebeurde dat in Omer bij de familie Shamir thuis. Er kwamen van heinde en verre drieëndertig personen op af, zelfs uit Eilat, Sapir in de Arava, Even Shmuel, Sde Boker, Yad Mordechai en Susia, maar ook van dichterbij zoals Be'er Sheva en Omer.

Malka opende de vergadering en David de Leeuw werd met algemene stemmen tot dagvoorzitter benoemd. Veel hadden wij niet te bespreken, er waren geen ingekomen stukken, geen verkiezingen en bonnetjes van uitgaven worden door het HB onverminderd vergoed. Onze activiteiten van het afgelopen jaar vermelden we hier met plezier! Van groot belang was het telefonisch contact dat we hadden met de meeste leden; ook brachten we bezoeken aan leden die ons nodig hadden; er was een voorjaarsbijeenkomst met lezing over een safari in Afrika; we brachten Rosj Hasjana-presentjes naar onze leden; de boeken- en tijdschriftenruil was een succes en er was een consulaire bezoek met lezing over vrijwilligerswerk bij de 'Ruach HaDromi'. Ons bestuur blijft als volgt samengesteld: David de Leeuw, voorzitter en secretaris; Malka Shamir – de Leeuw, afgevaardigde Hoofdbestuur en contact; Ya'akov Almor, lid.

Egypte

Na de officiële vergadering begon David aan zijn lezing over de indrukwekkende tocht die hij en Saskia door Egypte hadden gemaakt. David beschreef hun belevenissen. De aanwezigen hadden veel vragen en David gaf op alles een gepast antwoord. Ongetwijfeld hebben we er allemaal veel van geleerd.

Tijdens de hele bijeenkomst was er koffie, thee, koude drank en gebak. Daarna hebben we samen genoten van een heerlijke, lichte lunch. Veel van onze deelnemers hadden boeken of tijdschriften meegebracht, die andere deelnemers mee naar huis konden nemen: onze ruilmarkt.

Als ik het mag zeggen, dan wil ik even laten weten dat ik erg trots ben op onze afdeling, want al wonen onze leden heel ver uit elkaar, men probeert toch naar de bijeenkomsten te komen. Niemand hoeft thuis te blijven: wanneer men geen eigen vervoer heeft, is er de mogelijkheid om een taxi te bestellen.

Mensen belden en schreven na de bijeenkomst om te vertellen hoe interessant en fijn ze deze middag gevonden hebben. Dat is onze beloning, beter dan dat bestaat er niet.

Omer, Malka Shamir- de Leeuw

NETANYA/SHARON ► VERGADEREN EN LEZINGEN

Na het Poeriemfeest begin maart volgde een bijeenkomst op 27 maart waarin Max van Dam van alles uit de doeken deed over de geschiedenis van Abraham Tuschinski en zijn bioscoopimperium. Hij hield deze lezing eerder in Jeruzalem.

Wie kent niet het Amsterdamse Tuschinski bioscooptheater in de stijlen van de Amsterdamse School, Jugendstil en Art Déco? Niet voor niets uitgeroepen tot de mooiste bioscoop ter wereld!

Daarna was het de beurt aan Harry Mock die samen met prof. Selma Leydesdorff een boek uitgaf over het Joodse proletariaat van Amsterdam van 1900 tot 1940, in woord en beeld. Het is een nieuwe weergave van het eerdere boek van Leydesdorff onder dezelfde titel en toont een flink aantal van door Harry Mock verzamelde en geselecteerde schilderijen van Gerard Johan Staller. Die werden dan ook volop tijdens de lezing op een scherm vertoond met uitleg aan de aanwezigen.

Bijzonder was ook de bijeenkomst op 8 mei met de in Amsterdam geboren rabbijn Lopes Cardozo. Zijn lezing had de intrigerende titel "In Gods naam: Aan wie behoort het land Israël?" De rabbijn liet de politieke kant links

G.J. Staller, Amsterdamse grachten uit de verzameling van Harry Mock

liggen, het ging hem om de religieuze zaak. Zijn boeiende antwoord op de vraag was volstrekt helder en dat kunt u raden.

Op 5 juni was het tijd voor de jaarlijkse Huishoudelijke Vergadering. Activiteiten- en Jaarverslag over 2022 werden goedgekeurd. Omdat het bestuur in 2021 voor twee jaar was gekozen, waren verkiezingen overbodig. Het bestuur bestaat uit: Yvonne Ben-Hador (voorzitter), Rudie Kleerkoper, Alice Markowitz, Henry Velleman, Ilushka Spiro en Milly Horowitz.

Ron van der Wieken, de vroegere voorzitter van het Centraal Joods Overleg in Nederland, gaf een overzicht van de Nederlandse politiek vanaf ongeveer 1945 tot en met heden. Er is veel veranderd. Was politiek vroeger wellicht saai en in hoge mate voorspelbaar te noemen, dat is al lang niet meer zo. Kiezers zijn op drift geraakt en tegenwoordig lijkt de gang van zaken in Nederland soms eerder op die van een 'bananenmonarchie'.

Harry Polak

BETH JULIANA ► ZINGEN EN WHATSAPP LEREN

בית יוליאנה
Beth Juliana

Terwijl ik dit schrijf zitten we al midden in de zomer, die vooral de afgelopen weken meer dan goed merkbaar is. Heet! In Beth Juliana blijven we maar zoveel mogelijk binnen met de airco aan. Wij gaan gewoon lekker door met alles, maar wel binnen dus.

Op onze psychogeriatrische wooncluster hebben wij in de tuin een bijna echte bushalte nagemaakt. Dat klinkt misschien een beetje raar, maar het is een oplossing die tegemoet komt aan een behoefte. Een van de dingen waar sommige van onze bewoners mee kunnen kampen is desoriëntatie. Ze zoeken dan graag iets bekends zoals een bushalte, waar je kunt zitten wachten. Soms willen ze naar hun werk of op familiebezoek. In plaats van te zeggen dat dat niet kan – wat natuurlijk geen goed doet – nemen we de bewoner mee naar de bushalte. De bus zal niet komen maar we nodigen ze na een poosje wachten uit om met ons mee te komen voor een kopje koffie of een activiteit. De bushalte is een groot succes en er zijn wereldwijd steeds meer instellingen die ook een bushalte neerzetten.

In juni ging een groep zelfstandige bewoners een ochtend naar Mikveh Israël in Holon. Mikveh Israël was de eerste landbouwschool in Israël, opgericht in 1870 met behulp van de Franse organisatie, de Alliance Israélite Universelle. Er was een mooie en leerzame rondleiding waarbij in het kort de geschiedenis werd verteld. We bezochten er de synagoge en de mechaniek-ruimte en natuurlijk ook de mooie natuur en de botanische tuin. Aan de reacties te horen was het zeer de moeite waard en voor herhaling vatbaar.

Zangkoor

Elke maandagavond oefent er in Beth Juliana een zangkoor 'Tlalim' genaamd. Dit koor hoort tot een groep

In de Sjoel van Mikveh Israël

van verschillende zangkoren in het hele land. Omdat wij de ruimte verschaffen voor het oefenen krijgen we ook een aantal keer per jaar een optreden van verschillende koren van deze groep. In juni was het weer zover en kregen we een optreden van het ons (van die maandagavonden) bekende 'Tlalim' en een gastkoor genaamd 'Briza' uit Netanya. Heerlijk om mee te zingen en wie de tekst niet kent doet gewoon alsof.

We hebben in Beth Juliana zelf ook een zanggroep met de eigen bewoners. Zij kwamen eerst eens in de twee weken bijeen, maar al gauw bleek dat dat echt niet genoeg is en nu komen ze een keer per week bij elkaar. Het is er heel leuk en we verwachten dan ook binnenkort een zangavond met toehoorders!

Begin juli hadden we wel een heel bijzonder optreden namelijk van jonge toekomstige opera-zangeressen. De opera-zangeres Maria Cohen liet drie van haar jonge talenten en leerlingen optreden. Ze werden begeleid door de pianist Andrei Naganov. Het was heel bijzonder dat zulke jongedames (de jongste was 12 en de oudste 17 jaar) voor zo'n klassieke vorm van zang kiezen. Ik wil ook verklappen dat een van hen een kleindochter is van een echtpaar dat bij ons woont en die waren terecht apetrots op hun kleindochter.

Whatsapp

Ilana Manzour, onze cultureel manager, heeft een aantal nieuwe activiteiten geïntroduceerd die goed in de smaak vallen. In mei begonnen we met een workshop 'Whatsapp' voor onze bewoners met twee sessies. Het werd duidelijk dat de behoefte groot was maar dat het beter zou zijn om het niet in een groep te doen maar een op een. We hebben

nu vier vrijwilligers, die blijven komen om bewoners wegwijs te maken met niet alleen Whatsapp maar ook met andere Apps op de smartphone. Ik ben er trots op te mogen vermelden dat drie van deze vrijwilligers familie zijn van bewoners die in Beth Juliana hebben gewoond. Twee kinderen en een kleindochter. Dat geeft toch wel weer een speciaal gevoel, zo bekend voor Beth Juliana.

Nog een nieuwe activiteit is BEATUBE® <https://www.beatube.com/>. Ook dat is een groot succes en als het even kan probeer ik mee te doen. Het gaat om een unieke methode die zich richt op het verbeteren van de hersenfunctie van oudere volwassenen en het verbeteren van hun coördinatie, balans en andere fysieke vermogens. Deze methode combineert drie belangrijke elementen: ritme, beweging en interactie met een andere persoon. Het is ontwikkeld voor oudere volwassenen maar ik vind dat het echt bij elke leeftijdsgroep past. Een aanrader! Er is heel veel informatie over op het internet.

Tot slot ben ik blij te laten weten dat we een voorbeeldwoning hebben ingericht. Mensen die geïnteresseerd zijn om in Beth Juliana te komen wonen kunnen een paar dagen op proef komen. Dat wil zeggen proeven wat Beth Juliana te bieden heeft. Nu kunnen zij genieten van een gezellige, modern ingerichte, woning. Ik hoop dat er veel gebruik van gemaakt gaat worden. U kunt daarvoor contact opnemen met onze Marketing manager Iris Fridman.

Dan rest mij en mijn collega's om iedereen, jong en oud een Sjana Tova toe te wensen. Goede gezondheid en op al het mooie wat het leven te bieden heeft!

Ita Vos

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

U WILT IEMAND EREN OF EEN CADEAU GEVEN?

En tevens Jad Davids
steunen om anderen
te helpen?

Elke andere donatie is
natuurlijk ook altijd welkom
(vrij van belasting)

Bank Leumi: 10
Snief Raanana: 828
Rekening nummer:
6290046

Schenk dan een mooie oorkonde!

elk bedrag vanaf 100 ₪

is welkom

een "zilveren" oorkonde vanaf 500 ₪

een "gouden" oorkonde vanaf 1000 ₪

Neem contact op met:

Davidsfonds60@gmail.com

JAD DAVIDS DANKT

Devora en Shmuel Samuel voor het schenken van een oorkonde aan de heer Itamar Engelsman

*Mevr. Margalit Vega voor het schenken van zilveren oorkondes aan de heer Ephraim Levanon
en mevr. Dieuwke Themans*

*Mevr. Mirjam Chanina-Tafelkruijer voor het schenken van een zilveren oorkonde
aan dr. Jose Tafelkruijer*

Irgoen Olei Holland voor het schenken van een zilveren oorkonde aan de heer Eldad Kisch

NEDERLANDERS IN HET BUTTENLAND

Eerder is al aandacht besteed aan de positie van Nederlanders 'in den vreemde'. In het decembernummer van 2022 schreven we over de geslaagde lobby van de Stichting Nederlanders Buiten Nederland (SNBN) ten gevolge waarvan voor het eerst ook vanuit het buitenland mocht worden gestemd voor de Eerste Kamer. Daarvoor was zelfs de Grondwet gewijzigd. De SNBN heeft zichzelf daarmee flink op de kaart gezet als organisatie die wat voor elkaar kan krijgen.

Momenteel loopt nog steeds de langdurige lobby voor het dubbele paspoort. Er is inmiddels een wetsontwerp inzake het Nederlanderschap gepresenteerd dat echter zeer teleurstellend is. Het ontwerp is in de zogeheten 'consultatiefase' geweest, wat betekent dat iedereen commentaar kon leveren. Uiteraard is dat door SNBN gedaan. Het is niet eenvoudig om het Nederlandse verbod op een dubbele nationaliteit veranderd te krijgen (alleen voor wie gehuwd is met een buitenlander en kinderen uit zulke huwelijken wordt een uitzondering gemaakt). Het zou al een heel verschil uitmaken als Nederlanders, die ongewild hun Nederlanderschap zijn kwijtgeraakt, dat op niet al te ingewikkelde manier zouden kunnen terugkrijgen. En daar maakt de SNBN zich nu hard voor naast het meer algemene punt van de dubbele nationaliteit. In veel landen om Nederland heen is dat helemaal geen probleem. Fransen bijvoorbeeld mogen een dubbel paspoort hebben, dus de Franse Israëli's zijn geen 'permanent ingezetenen', zoals veel Nederlanders, maar 'staatsburgers' en kunnen dan ook meestemmen voor de Knesset.

BANKREKENING WEG!

Daarnaast speelt voor steeds meer Nederlanders in het buitenland nog een ander probleem, namelijk dat van Nederlandse banken die van hun buitenlandse cliënten af willen. De banken beweren, dat zij vanwege allerlei bepalingen tegen crimineel geld en terrorismebestrijding, zeer veel tijd en moeite moeten besteden aan buitenlandse cliënten. De banken die nog wel buitenlandse cliënten handhaven of accepteren, brengen extra kosten in rekening. Het betekent, dat gewone brave mensen met volkomen doorzichtige bankrekeningen – waarop bijvoorbeeld alleen maandelijks een Nederlands pensioentje en de AOW worden gestort – opdraaien voor de jacht op criminelen.

'I'll let your people go,
but *no* dual citizenship!'

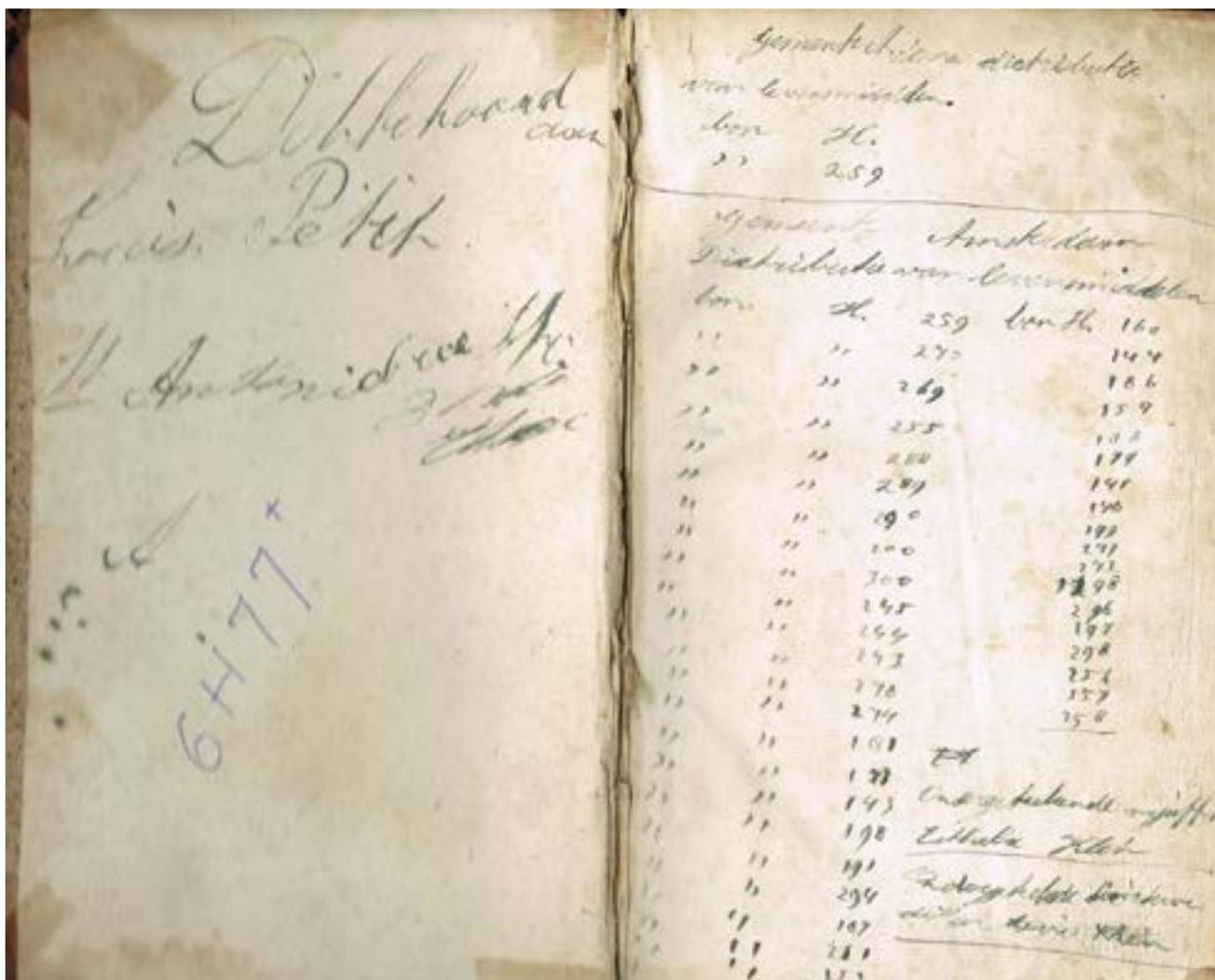
Voor wie meer wil weten over de meer dan tien thema's waar de SNBN zich mee bezighoudt, kan de website bezoeken: nederlandersbuitennederland.nl. Daar is ook te vinden hoe het werkt als mensen een DigiD willen aanvragen vanuit het buitenland. Zoiets is tegenwoordig nodig om in te kunnen loggen op talrijke websites, met name die van de overheid. Chaya Brasz en Harry Polak zijn de Israëli'sche vertegenwoordigers van de SNBN. David de Leeuw heeft zojuist het stokje doorgegeven aan zijn dochter Marina de Leeuw. We staan alle drie met onze mailadressen achterop de Aleh.

Harry Polak

IN DE SPEELHOEK MET EEN GEBEDENBOEK

door Channa Kistemaker

Van een bevriend antiquaar kreeg ik een los deel van de ‘Gebeden der Portugeesche Jooden, door een Joodsch Genootschap uit het Hebreeuwsch vertaalt’, uitgegeven door Lion Cohen te Den Haag in 1791. Een uiterst zeldzaam boek, maar dit exemplaar was moeilijk verkoopbaar door de nogal ongewone, maar zeer aanwezige gebruikssporen. Voor mijn project ‘De Mokumse Geniza’ echter een buitenkansje, want die gebruikssporen zijn juist waar het mij om gaat.

Louis Petit – Levie Klein

Het begint al aan de buitenkant: op de halfleren band van rond 1800 staat met blauw potlood in grote blokletters 'JOODSCHE BIJBEL' geschreven, vermoedelijk door een kinderhand. Sporen van dat blauwe potlood komen ook in het boek zelf voor. Daarnaast bevat het een aantal aantekeningen, gemaakt met een kroontjespen, die bij nader inzien een soort schrijfoefeningen blijken te zijn. Hier en daar zijn willekeurige stukjes tekst gekopieerd.

[Aan de rechterkant zien we een lijst met nummers van voedselbonnen. Daarbij denken we natuurlijk meteen aan de Tweede Wereldoorlog en de onderduik. Er staan twee namen onderaan. Levie en Esthela Klein: is dit een stukje administratie van een gezin in onderduik? De naam op de binnenkant van het voorplat lijkt uit een andere periode te stammen of van een andere persoon afkomstig te zijn. De letters zijn groter en het handschrift is iets verzorgder, hoewel zeer schools.](#)

Met behulp van de indexen van het Amsterdamse Stadsarchief is het mij gelukt om het raadsel van deze twee bladzijden op te lossen. Dat ging ongeveer zo: Ik was begonnen met te zoeken naar Louis Petit, en toen die weg

dood liep, naar Levie en Esthela Klein. Pas toen dat ook niets meer opleverde, ging er bij mij een lampje branden: Louis Petit en Levie Klein zijn een en dezelfde persoon. Zoeken in Delfher, de digitale zoekmachine voor kranten en tijdschriften, leidde me naar het hierboven afgedrukte familiebericht.

Daarna ontrolde zich het leven van degene aan wie dit boek ooit heeft behoord in detail voor mijn ogen. Levie Klein werd geboren in Amsterdam op 20 oktober 1908, als zoon van Hermanus Klein (1883-1942) en Rachel Morpurgo (1881-1943). Zijn ouders zijn gescheiden in 1922 en de kinderen werden aan de moeder toegewezen. Het gezin woonde vanaf juli 1911 op de Sint Anthonies Breestraat 31-ii en Levie woonde daar nog met zijn moeder op het moment dat hij werd (af)gekeurd voor militaire dienst in 1927. Hij was toen leerling diamantslijper en dat was ook zijn beroep, toen hij op 22 juli 1942 in het huwelijk trad met Espérance Peper (1905-1943). Zij gingen inwonen bij de vader van Espérance, Mozes Peper (1872-1943), en ze zijn waarschijnlijk tegelijk met hem gedeporteerd en in Sobibor vermoord.

De andere 'ondergeteekende', Esthela Klein, was Levie's oudere zus Esther, geboren in 1907. Esther trouwde in 1931 met tandarts Meijer Kan, van wie zij tevens de assistente was. Het echtpaar kreeg twee kinderen, Samuel Charles en Renée Dora. Meijer Kan is via Kamp Amersfoort in Mauthausen terecht gekomen en daar op 24 september 1942 aan een longontsteking bezweken. De andere gezinsleden werden op 21 januari 1943 in Auschwitz omgebracht.

Maar hoe zit het nu met die opsomming van nummers van voedselbonnen op het schutblad? Daar zit de clou in één woordje, in de ondertekening rechts onderaan: "Ondergeteekende directeur de Heer Levie Klein". Met de andere gebruikssporen nog in ons achterhoofd vallen nu alle stukjes van de puzzel op hun plek: we zijn hier middenin een kinderspel beland. Vermoedelijk speelde dat zich af na de Eerste Wereldoorlog, toen de voedselbonnen uit die tijd niet meer van belang waren. Onbedoeld biedt dit boek een bijzondere momentopname uit een leefwereld, waarvan de tijd zo ongelooflijk veel sporen heeft uitgewist.

Tot slot wil ik het nog even vanuit bibliografisch gezichtspunt over het boek hebben. Het gaat hier natuurlijk niet om een "joodsche bijbel", zoals Louis Klein dacht, maar om een verweesd exemplaar van de vierdelige Nederlandse vertaling van de gebeden der Portugeesche Joden. Die werd gepubliceerd in Den Haag, tussen 1791 en 1793, net voordat de Joden alhier 'Israëlieten' werden. De uitgave werd verzorgd door Lion Cohen, die eigenlijk boekbinder was.

Bij LION COHEN, Boekverkooper en Boekbinder in 's Hage, en verders alomme, is gratis te bekomen: Bericht van inschryvinge voor de GEBEDEN der HOOGDUIJTSCH E JODEN, in het Hebreeuwsch en Nederduitsch. Deze vertaling is zo nauwkeurig ter uitvoering gebragt, als de verschillende eigenschappen der twee Taalen immers hebben toegelaaten. – Dit Werk is voor de Bezitters van de vertaaling der Portugeesche Joodsche Gebeden onontbeerlyk, dewyl het te zamen een schoon geheel uitmaakt, en als één Werk kan worden aangemerkt, ook zal het op hetzelfde formaat gedrukt worden.

Er bevinden zich nog veel banden van zijn hand in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag. Het 'Joodsch Genootschap', dat zich op de titelpagina nogal verdekt opstelt, droeg de naam Talmidei Tsadiek. Zij waren leerlingen van Tsadiek Mozes Cohen Belinfante (1732-1786), die een jaar na zijn dood besloten bij elkaar te blijven komen, om – onder het genot van een kop koffie met melk en een pijpje tabak – letterkunde te bedrijven, geheel naar de mode van die tijd in de betere kringen.

Het is volgens mij zeer de vraag of deze vertaling van de gebeden aan het praktische doel, dat de makers volgens het voorwoord voor ogen hadden, heeft voldaan. Gezien de voortreffelijke typografische verzorging en de lijst met – zowel Joodse als christelijke – hoogwaardigheidsbekleders, waren de vier kloeke delen bepaald niet weggelegd voor de amratsiem (ongeleetterde Joden, onkundig van de Joodse leer en gebruiken). Vermoedelijk hebben de meeste van de 350 gedrukte exemplaren een akelig rustig leven gehad, tussen andere 'onontbeerlyke' werken in 'hetzelfde formaat', met hun mooie leren ruggen en eenvoudige bordkartonnen platten.

Ik stel me voor dat de makers, vanuit hun plekje in de Eeuwigheid, genoten hebben toen hun geesteskind – op 125-jarige leeftijd! – betrokken raakte in een kinderspel, daar op dat achterkamertje aan de Sint Anthonies Breestraat te Amsterdam. De Mokumse Geniza bewaart daaraan een bijzondere, tastbare herinnering.

JOODSE NAMEN EN NAMEN VAN JODEN

door Chaya Brasz

deel 2

TAAL

In de vorige Aleh plaatsten we op blz. 26 een 'Lijst van namen van uit Nederland afkomstige oliem met de aangenomen gehebraïseerde naam'.

Deze lijst met circa zeventig familienamen was samengesteld door Eli Dasberg in 1969. Daar zijn meerdere reacties op gekomen. Naftaly Godesh Tal'or wees ons op een veel jongere lijst van Ze'ev Bar in het blad Misjogev van de Nederlandse Kring voor Joodse Genealogie met 7 juni 2016 als publicatiedatum. Het artikel in dat nummer heette 'Wandelende namen' en gaat over allerlei naamsveranderingen na migratie, niet specifiek naar hier.

Zelf maakte Naftaly Godesh Tal'or in excell een nog veel groter vergelijkend overzicht van zijn eigen vondsten, de Eli Dasberg versie en de Ze'ev Bar versie. Om het eenvoudig te houden plaatsen we in deze Aleh – met toestemming van de NKvJG – alleen de versie van Ze'ev Bar uit 2016. Deels overlappend met Dasberg, deels ook niet. U kunt ze zelf met elkaar vergelijken. Iedere kritiek is welkom! We zullen ondertussen proberen een manier te vinden om in de volgende Aleh het overzicht van Naftaly te plaatsen. Dat is dan in ieder geval voorlopig de verzameling van waaruit we ons hier verder mee kunnen bezig houden.

Hierna op alfabetische volgorde de Nederlandse namen en de door Ze'ev Bar verzamelde Hebreeuwse familienamen, die in Israël werden aangenomen. Hij geeft zo mogelijk daarbij ook enig commentaar, maar verklaart wel dat hij daarover niet met de betreffende personen heeft overlegd:

Een ze'ev bar

Aa – AGAM (meer);
Adelberg – SAGI (verheven);
Adelsbergen – URIEL (verheven aartsengel);
Aluin – ALON (a-l-n; eik);
van Amerongen – ARNON (a-r-n-n; naam van rivier in Israël); AMRAM (a-m-r; Bijbelse eigenaam, "machtig volk");
Aptroot – EFRATI (f=p-r-t; uit Ephraim);
Araten – ASHBOREN (laagland);
Bartels – BARTAL (uit de dauw);
Bartfeld – BAR (graan, eerlijk, wild);
van Blankenstein – EVEN-ZOHAR (edelsteen);
Blazer – SEDAN (aambeeld);
Cauveren – AVI-TSEDEK (mijn vader is mijn rots);
Citroen – CIDOR (klank-associatie verwant met cider);
CETER (c-t-r; schuilplaats);
van Coevorden – SHIMONI (Simons);
Coronel – KOREN (k-r-n; stralend);
van Creveld – SADEH (veld);
Dasberg – DVIR (het allerheiligste), TIDHAR (bijbelse boom);

Denneboom – OREN (den);
 van Dijk – ALEXANDER;
 Duizend – DOTAN (sterk);
 van Esso – BEN ASSA (b=v-n-s-s; zoon van Asa, genezer);
 Evers – BEN PERACH (zoon van een bloem, zoon van Bloeme (Evers-Emden);
 Feraro – BARZILAI (ijzerman);
 Flesschedrager – PELEG (f=p-l-g; beek);
 Frankenhuis – PAZ (goud); MORAG (dorsplank);
 van Gelder – GALDOR (g-l-d; berg van licht); BEN HELED (b=v-l-d; kind op deze aarde in tegenstelling tot het hiernamaals);
 Godschalk – GODESH (g-d-s; overvloed);
 Gokkes – CHOEKAT (g=ch-k-t=s; Gokkie is een roepnaam van Jitschak, Izaak. Het is ook de naam van een parasja uit de Tora , Num 19.1 – 22.1);
 Goudekiet – DEKEL (palmboom);
 Goudsmit – ZEHAVI (gouden);
 Goudstikker – GIDRON (g-d-r; van het hek);
 Grajower — GAL EL (uit God voortgebracht);
 Groenman – GOLAN (gebergte in Israël);
 de Groot – ATSMON (machtig); SAGI (verheven);
 Hammelburg – ZURIEL (God is mijn rots); DOVRAT (vlot);
 Hartog – HARTUV (h-r-t; goede berg);
 Hertz – BEN LEV (hartekind);
 van der Hoeden – HOD (pracht);
 Israels – YISRAELI;
 Jacobson – BEN YAAKOV;
 de Jong – YINNON (werkwoordstam, die slechts eenmaal in de Bijbel voorkomt: Ps.82:17, aangenomen betekenis ‘hij zal voortbestaan’); YANNAI (Bijbelse naam);
 Kahn – YAARI COHEN (boskundige, studeerde in Wageningen);
 Kamp – INBAR (barnsteen. Ralph wilde de naam ‘kamp’ niet in het Hebreeuws vertalen vanwege de associatie – pers. med.);
 Klerekoper – BAR DAROMA (zuiderling);
 Kransen – CARAN (c-r-n ; blazer, ook stralend);
 Kretz – KEREN (straal);
 Krukziener – HAZON (visioen);
 de Leeuw – LAVI (leeuw); DOLAV (d-l-v=w; plataan);
 Litten – LOTAN (l-t-n; bijbelse naam in Gen.36:20, “verhulling”);
 Leuvenberg – LAVI (leeuw);
 Melkman – MICHMAN (m-k=c-m-n; verborgen schat);
 Menco – MAN (manna);
 Mok – MOKED (mijn);
 van Moppes – SARIG (twijg, vooral van een wijnstok);

Obstfeld – ESHED (waterval);
 Oppenheimer – OFAN (o-f=p-n; wiel);
 Ossedrijver – HEKTIN (bescheiden);
 Philipson – ARMON (paleis, met de letters p-l-s!);
 Polak – PORAT (ontleend aan Jakobs zegen voor zijn zoon Joseph (Gen.42:22): “Joseph is gelijk een jonge wijnstok”); PELED (staal);
 Praeger – PRIGAL (p-r-g; uit de golven. Was Nederlands consul te Elath en kreeg van de koningin toestemming voor naamswijziging);
 Premsele – PERATH (bron Ein Fara bij Jeruzalem);
 Pruijm – KENAN (Kanaaniet);
 Reichenberger – MEIRI (Meijers);
 Reiner – RINAT (gejubel);
 van der Rhoer – BEN DROR (b=v-n-d-r-r; vrij mens);
 Rosenberg – SHOSHAN (Ielie; abusievelijk voor ‘roos’ gehouden);
 Rothgiesser – ARAD (r-d; brons, woonde in de stad Arad);
 Rozelaar – RAZ’EL (r-z-l; gods geheim);
 Rozendaal – MISHORI (van de vlakte);
 Rudelsheim – RE’EM (r-e-e-m; donder);
 Schijvenschuurder – SHIBOLET (garf);
 Schnitseler – SHENHAR (sh-n-r; rotspunt);
 Slijper – SHELACH (bevoeid land);
 van der Sluis – SHALISH (s-l-s; adjudant), BEN EFRAIM;
 Snuyff – NOF (n-f; landschap);
 Spangenthal – SHATAL (s-t-l; planter);
 Speijer – SAPIR (s-p=f-r; saffier);
 Spier – SAPIR; Stopper – SHAPIR (s-p-r; goed, mooi), SAPIR (saffier);
 Straschnov – NEVO (n-v=b; de berg Nebo, vanwaar Mozes het land mocht aanschouwen);
 van Straten – Naveh (mooi);
 Toff – TOV (goed);
 Troostwijk – HERMONI (van het Hermon-gebergte);
 van der Ven – AGMON (meertje);
 Visser – DEGANI (van het graan; met het Hebreeuwse woord voor vis);
 Vleeschhouwer – SA’AR (storm); PELES (p=f-l-s; weegschaal);
 van Vlijmen – BEN PELI (wonderkind);
 de Vries – BEN PERAZ (p=f-r-s; van de wijde vlakte);
 Wagenaar – GANOR (g-n-r; tuin van licht);
 Wertheim – VARDI (w-r-t; roos);
 Wijler – HAZON (visioen);
 Wolff – MAOR (licht);
 Wurms – COHEN;
 Ziekenoppasser – BEN YAAKOV;

van Zuiden – DROMI
(zuidering);
Zwaneweber – ZANBAR
(n-b-r; gember).

Conclusie van Ze'ev Bar:
Nederlandse immigranten namen in Israël Hebreeuwse namen aan waaruit trots en liefde voor het land spreken, maar ook weemoed naar hun afkomst. Naar de bewuste assimilatie onder Nederlandse immigranten in Israël verwees hij kort in Misjpoeg, (V:96-97; 6:13-15, 43-50), in een artikel dat voornamelijk over zijn eigen veel langere namen- en familiegeschiedenis gaat: "Een goede naam gaat boven grote rijkdom".

In ieder geval was zijn eigen familienaam, bij aankomst in Israël, Bartfeld. Op 5 september 1967 liet hij die naam officieel wijzigen in Bar, naar voorbeeld van zijn achterneef Michael. "De naam Bar bewaart een stukje Bartfeld en betekent 'graan', 'eerlijk' en 'veld'. 'Veld' betekent hier 'buitenshuis', 'in het wild'. In het Hebreeuws volgt het adjectief het substantief. Ze'ev (wolf) Bar is een 'wilde wolf'. Zo ontstond onvoorzien mijn virtueel visitekaartje "wilde wolf, schaapherder!"

OPROEP

Mevr. Irene Emodi-Wind uit Tel Aviv is als kind in de Tweede Wereldoorlog gered uit de crèche tegenover de Hollandsche Schouwburg, Plantage Middenlaan, in Amsterdam. Zij wil graag in contact komen met andere mensen, die eveneens op deze manier de Sjoa hebben overleefd.

Tel. 03-6042729 / 052-2529185 / E-mail: irene.emodi@gmail.com

FASTEST CAR RENTAL SERVICE ON DUTCH AIRPORTS

- Easy pick-up and return
- No nonsense
- Unlimited mileage
- 100% all inclusive

www.bbllcarrental.com

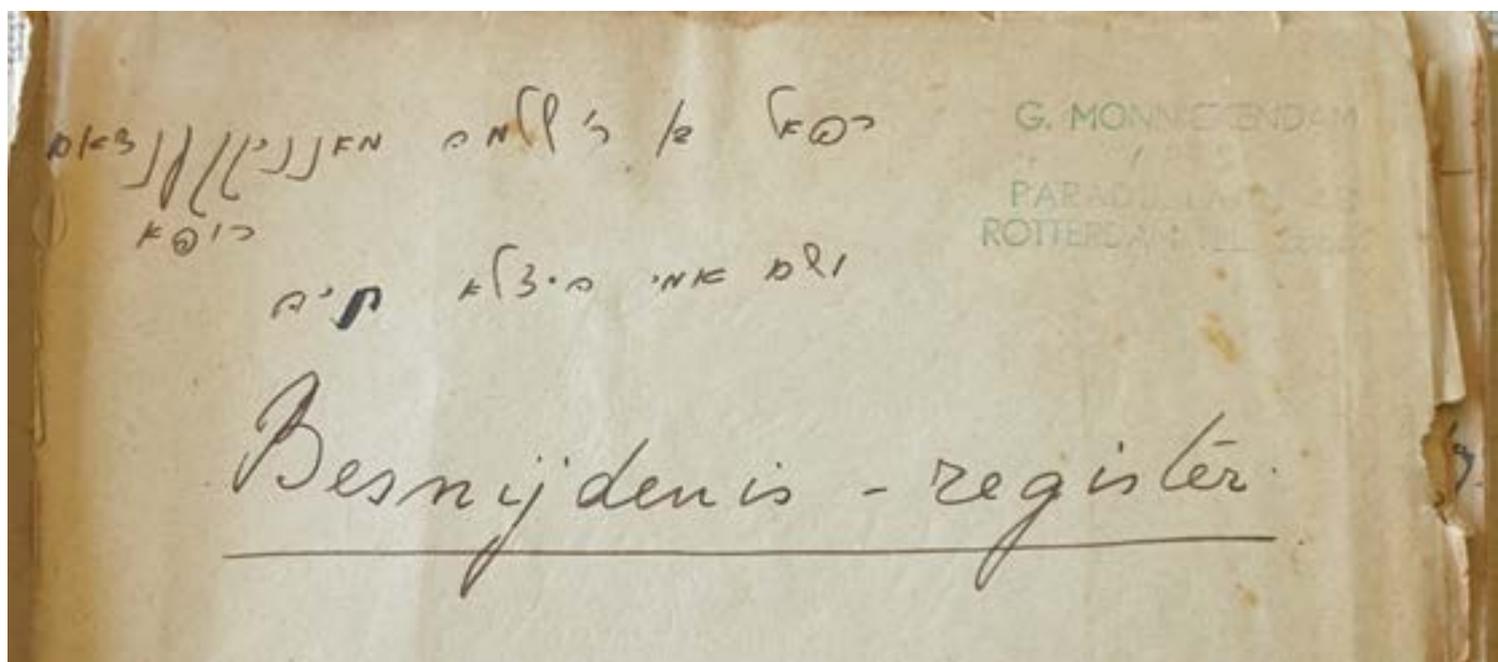
ERVARINGEN ALS MOHEEL NA DE OORLOG

Uit de papieren van dr. Guus Monnickendam (1914-2011)

Inleiding door dr. Marcel Monnickendam: Mijn vader, dr. Guus Monnickendam, heeft in de loop van zijn leven verschillende ervaringen en verhalen op schrift gesteld. In Veghel geboren, studeerde hij geneeskunde in Utrecht. Zijn ervaringen als moheel worden in het volgende – ingekorte – manuscript met veel humor beschreven. Ik neem aan dat dit vooral bij de ouderen onder ons een zekere weerklank zal vinden. Uiteraard is het in eerste persoon geschreven.

Tijdens de laatste jaren van mijn studie, eind dertiger jaren, zei mijn Brabantse familie: "Als gij dokter wordt, dan kande gij net zo goed ook mool worden". En dus stapte ik in Amsterdam naar de heer Mark van Praag om er eens over te praten. Hij had een baan bij de Nederlandsch Israëlitische Hoofdsynagoge als 'Verbinder'. Dat hield in dat, als er ergens in Amsterdam een briet (ברית) gedaan was, Van Praag de nabehandeling moest doen. Hij was zelf ook moheel en soms deed hij ook de briet. Hij was een aardige man, woonde in Oost, ik meen de Commelinstraat en hij zag slecht. Hij nam me mee op zijn tochten door Joods Amsterdam, in die tijd nog voor een groot deel in het ghetto: de buurt van het Waterlooplein, de Jodenbreestraat, de Weesperstraat.

Wie niet wist wat armoede was, kon het daar zien in de kleine huisjes met de bekende Amsterdamse smalle trapjes naar boven, waar de moeder het kind luierde in vaak gore luiers met gaten erin. Ik had dat nog niet meegemaakt en zei tegen Van Praag: "Moet dat niet anders?" "Ja – antwoordde hij – maar ze hebben niet beter." Van Praag was een goede leermeester en een goede moheel en verbinder, maar ik heb altijd het gevoel gehad, dat hij eerder voelde wat hij deed, dan dat hij

Van de	Plaats van geboorte	Geboorte datum	Naam	Vader	Moeder
Jan 1917	Rotterdam	6 Juni 1917 / 100 p. 5'5"	Rudi Menachem D.P.J.N.	Jan van der Meulen D.P.J.N.	Agnes Danner D.P.J.N.
Jan 1917	Haarlem			Mandelbaum	
Juni 1917	Rotterdam	22 Juni 1917 / 100 p. 5'5"	James Harry Lee D.P.J.N.	Jacques Garau D.P.J.N.	Marianne Hoepf D.P.J.N.
Juli 1917	Culemborg	20 April 1917 / 100 p. 5'5"	Benedictus D.P.J.N.	Salomon Halksma D.P.J.N.	Carolina D.P.J.N.
Juli 1917	Rotterdam	23 Juli 1917 / 100 p. 5'5"	Johani D.P.J.N.	Leon v. Creveld D.P.J.N.	Iritha Wylers D.P.J.N.
Aug 1917	den Haag	25 Juli 1917 / 100 p. 5'5"	Paul D.P.J.N.	Abraham D.P.J.N.	Constance D.P.J.N.
Aug 1917	Rotterdam	30 Juli 1917 / 100 p. 5'5"	Jack D.P.J.N.	Sydney D.P.J.N.	Charlotte D.P.J.N.
Oktober 1917	Rotterdam	28 Oktober 1917 / 100 p. 5'5"	Henry D.P.J.N.	Philipp D.P.J.N.	Anna D.P.J.N.
Oktober 1917	den Haag	13 Oktober 1917 / 100 p. 5'5"	Alphonse D.P.J.N.	Henri D.P.J.N.	Therese D.P.J.N.
Oktober 1917	den Haag	17 Oktober 1917 / 100 p. 5'5"	Arthur D.P.J.N.	Andrieus D.P.J.N.	Donna D.P.J.N.
Jan 1918	Rotterdam	21 Januari 1918 / 100 p. 5'5"	Leo D.P.J.N.	Samuel D.P.J.N.	Milly D.P.J.N.

het kon zien. Aangezien ik op een of ander ogenblik toch examen als moheel zou moeten doen, vroeg ik alvast de nodige verklaringen van opperrabbijn Heertjes en van dr. Diamant in Den Bosch. Intussen was in 1940 de Duitse bezetting begonnen. Ik kreeg een baan als assistent in het NIZ (Nederlands Israëlitisch Ziekenhuis) en daar zag ik mijn leermeester Van Praag nog terug, voordat hij gedeporteerd werd. Hij heeft het niet overleefd. Mijn plan om moheel te worden, heb ik plan gelaten tot het eind van de oorlog. We doken onder.

Hoogkarspel

Na de bevrijding bleven we nog een aantal maanden op onze onderduikbasis in Hoogkarspel, waar onze oudste zoon werd geboren. De gynaecoloog dr. Van Noort uit Enkhuizen kwam voor de gelegenheid per fiets. De geboorte was op Sjabbat, de briet moest dus ook op Sjabbat zijn. Ik fietste naar Amersfoort, waar dr. Weissberg woonde, de tandarts, die mijn vrouw nog uit Keulen kende en die bereid was de briet te doen. Ik was blij, dat hij mee terugfietste naar Hoogkarspel. Daar hebben we het op Sjabbat met zijn tweeën gedaan: Hij als moheel en ik als sandak. De volgende dag kwam mijn zwager uit

Driebergen op de fiets, om bij de mila te zijn... net een dag te laat. Hij was uiteraard moe en iemand gaf hem een glas melk. Hij vond de melk wel wat zoet, maar zei niets. Na enige tijd bleek dat hij per vergissing afgekolfdde moedermelk had gedronken en die is ten slotte zoeter.

Rotterdam

In 1945 vestigden we ons in Rotterdam, waar ik een praktijk overnam in Crooswijk. Mijn vrouw en ik hadden er onze handen vol aan, maar raakten ingewerkt en bereikten dus een soort 'rustige onrust'. Aan moheel worden had ik intussen niets meer gedaan, maar dat werd actueel, toen onze tweede zoon ter wereld kwam in 1947. Dr. Dasberg was voorzitter van de examencommissie voor moheliem en ik deed examen.

In deze naoorlogse tijd was er noch in Rotterdam, noch in Den Haag een moheel. Het lag dus voor de hand, dat ik dit op me zou nemen. Als het kon, ging mijn vrouw mee en hielp de zaak voorbereiden. In Den Haag ging de heer Spiro dikwijls mee. Er waren natuurlijk ook britot in andere delen van het land, die ik deed als ik er tijd voor had en dat was als regel op zondag. Uit een stad in het oosten kreeg ik herhaaldelijk een verzoek om een briet te doen.

Het jongetje was daar als regel op zondag geboren. Dit was natuurlijk raar; kinderen worden ook op andere dagen geboren. Het bleek een soort doorgestoken kaart te zijn; ze wisten, dat ik alleen op zondag daarheen kon komen, dus zondag moest de achtste dag zijn, dus was het kind op zondag geboren, dit alles volgens een berekening met terugwerkende kracht.

Den Haag

De afstand tussen Rotterdam en Den Haag is niet zo groot en ik deed herhaaldelijke britot in Den Haag of Scheveningen. Met wat extra overleg kon ik de paar uren, die me dat kostte wel opbrengen, ook als er een seoedat mitswa bij het koosjere restaurant Berger achteraan kwam. De andere 'Jodendokter' in Rotterdam, mijn vriend Leo Zeldenrust, was altijd bereid een paar uur in te vallen als ik hem een 'stukje van de mitswe' beloofde. Het verzoek om een briet te doen kwam van de Joodse gemeente, of van de mensen zelf. Als de Joodse gemeente het verzocht, waren het zeker Joodse kinderen; als de mensen het zelf vroegen, moest ik eerst informeren of de moeder een Joodse vrouw was. In een winter in de jaren vijftig, het was tegen Kerstmis, moest ik naar de kraamkliniek in Scheveningen, maar er waren ongewoon veel mensen op het spreekuur in Rotterdam. Toen ik eindelijk weg kon leek de tocht eindeloos. Het werd al een beetje donker. De briet moest natuurlijk overdag zijn, op de achtste dag! Eindelijk kwam de kraamkliniek in zicht. Ik stormde de trap op en vond daar rav Benedict samen met een aantal Antwerpse familieleden. Ik had een Kafka-achtig gevoel, dat ze allemaal grote zwarte hoeden droegen en lange zwarte jassen, en dat ze allemaal op hun horloge keken. Opperrabbijn Benedict redde met zijn autoriteit de situatie: "Doet u maar rustig aan, u hebt nog voldoende tijd".

Rotterdam

In Rotterdam was het makkelijker, omdat ik daar woonde. Ik kon twee dagen voor de briet gaan kijken of het kind goed was en ik kon de nabehandeling zelf doen. Er waren natuurlijk ook wel problemen. Op een ochtend belde een meneer tijdens het spreekuur: "Dokter, mijn vrouw is bevallen van een zoon en ik wil u vragen de besnijdenis te doen." Ik zei: "Mazzal tov, is uw vrouw een Joodse vrouw?" Antwoord: "Dat niet, maar ik wil toch dat u de besnijdenis doet." Ik weer: "Dan is uw kind geen Joods kind en dan kan ik de besnijdenis niet doen." De vader: "Ik weet zeker dat het mag." Ik weer: "Meneer, ik weet zeker dat het niet mag, maar als u me niet gelooft, belt u de rabbijn, meneer Vorst,

maar op." Na tien minuten belt de vader nog eens en zegt: "Meneer Vorst vindt het niet goed. Maar dokter, ik kan die jongen toch niet zo laten rondlopen!?" Hier was dus een probleem van identiteit. Bij het sluiten van het gemengde huwelijk werd dat niet zo acuut gevoeld, als bij de bepaling van de status van het kind, bij de briet. In 1948 kwamen er in Rotterdam enige families uit Oost-Europa bij, die in de quarantaine-inrichting op de Heyplaat moesten blijven en dus deed ik een briet daar. Dit gaf mij, als Hollandse Jood, een nauwer contact met de Oost-Joden, hetgeen alleen maar nuttig was. Daar zong men bijvoorbeeld: "Loszt uns alle, alle Jidden dem Rebben singen mazzel tov."

Ongeveer in 1960 slaagde de HIAS, de Hebrew Immigrant Aid Society, er in om een aantal Joodse jongens uit Oost-Europa weg te halen en zo voor het Jodendom te behouden. Deze jongens werden naar Antwerpen gebracht. Ze waren zo ongeveer 15 jaar oud en nog niet gemald.

De Antwerpse Joden vonden, dat in deze gevallen: "Der Mojl sol sein a Dokter", dus kwamen ze naar Rotterdam. Van het Gereformeerde ziekenhuis Eudokia mocht ik voor het heilige doel de operatiekamer gebruiken. Op een gegeven ogenblik belden twee Antwerpse heren bij ons thuis aan; Rav Kreiswirth en de heer Ostersetzer wilden me spreken. Mijn vrouw zei, dat ik in Eudokia was. Wat was de kwestie? Rav Kreiswirth wilde zien, of deze Hollandse moheel het wel goed deed. Ik heb de heren witte jassen aan laten doen en mijn werk tot ieders tevredenheid afgemaakt.

Israël

In 1961 aliyerden we en begon ik met veel genoeg britot te doen in Israël. Dat was wel anders dan in Nederland vanwege de andere culturen waar ik mee te maken kreeg. Bij de **עדות מזרח** (immigranten uit Middenoosterse landen) maakten vrouwen hun 'troeloeloe' geluiden en trakteerden ze op allerlei verschrikkelijk zoete dingen, **קיבוץ גלויות** (het inzamelen der verstrooiden) zei ik tegen mezelf en dat wilden we toch? Er was nog een ander betekenisvol verschil. In Nederland had ik de britot

uitsluitend als mitswa gedaan. Naderhand kreeg ik dan, als blijk van erkentelijkheid, een cadeau, een boek soms. Dat was daar gebruikelijk. In Israël was het ook wel een mitswa natuurlijk, maar toch eigenlijk een parnose: je verdiende er mee.

Ik werkte in een moshav en daar kwam een man op het spreekuur met een formulier om in te vullen, dat hij een goede gezondheid genoot en lichamelijk in staat was een briet te doen. Het was een keurige, vrome, uit Marokko afkomstige man, klein van stuk, die daar talloze britot gedaan had. Het enige was, dat hij heel slecht zag. Ik stuurde hem naar de oogarts met de vraag, of hij in staat was een mila te doen.

Het antwoord was ondubbelzinnig: "Nee!" Ik had er wel enigszins buikpijn over en hij ging na deze uitslag teleurgesteld van het spreekuur weg. Enkele maanden later was er een briet en werd ik als gast uitgenodigd. Tot mijn schrik zag ik hem daar staan, op het punt de briet te doen. Ik besloot niet in te grijpen; ik had hem tenslotte gewaarschuwd. Hij deed de briet prima, niets op aan te merken. Toen dacht ik aan mijn Amsterdamse leermeester Van Praag, die ook zo slecht zag en een prima moheel was. Het kan blijkbaar ook zo.

Het belangrijkste is, dat de מצות מילה gedaan wordt en goed gedaan wordt.

CLEVERINGALEZINGEN EN WIJ

Wat de Cleveringalezing is, hoeven we de leden van de Irgoen Olei Holland nauwelijks uit te leggen. Het is de lezing die prof. Rudolph Cleveringa op 26 november 1940 hield in het Leidse Academiegebouw en waarin hij protesteerde tegen de anti-Joodse maatregelen waar zijn Joodse collega's slachtoffer van werden. Om deze dappere en moreel hoogstaande houding van verzet te herdenken zijn na de oorlog de zogenaamde Cleveringalezingen ingesteld. Sinds 2010 is zo'n lezing ook ieder jaar in Israël gehouden. Zelfs in coronatijd, al was toen de vorm van de ontmoeting veranderd naar een Zoom-bijeenkomst. Die tijd is nu voorbij en dat is een mooie gelegenheid om ook eens de vraag naar het "Hoe verder?" te stellen. En ook: "Hoe doen ze dit elders in de wereld?"

Het antwoord kan kort zijn: Leidse alumni – mensen die aan de Leidse Universiteit ten minste een fase van hun studie voltooiden – organiseren in Nederland nog altijd in circa veertien plaatsen jaarlijks een Cleveringabijeenkomst en elders in de wereld doen ze dat in zeker drieëntwintig landen, meestal in samenwerking met de Nederlandse ambassades aldaar.

Tot 2010 kenden we dit niet in Israël, maar toen Eljakim (Alex) Wajsberg op latere leeftijd zijn doctoraat (PhD) in Leiden behaalde, hoorde hij daar dat deze lezingen in vele landen ter wereld werden georganiseerd (o.a. in Egypte). Hij vertelde dit aan zijn neef, Henoch Wajsberg, op dat moment voorzitter van de Irgoen Olei Holland. Op zoek naar Leidse alumni, hoorde Henoch van Dave Wolf

dat deze al eens een Cleveringabijeenkomst in New York had meegemaakt en Dave haalde er Max Rosenberg bij, eveneens in Leiden afgestudeerd. Henoeh Wajsberg zelf zocht namens deze alumni en de IOH contact met het Leids Universiteits Fonds LUF. Hij bracht een bezoek aan dit LUF in Leiden en kwam terug met het besluit een eerste lezing te houden aan de Hebreeuwse Universiteit met de toen vanuit Leiden voorgestelde kandidaat, prof. Willem Otterspeer. Ook de Nederlandse ambassade werd hierbij vanaf het begin betrokken en het was meteen een succes.

Henoeh had als plan om de lezing eens in de twee jaar in Israël te gaan houden, iedere keer in een andere universiteit en – goed voorbereid – met het erbij betrekken van die universiteit. Het zwaartepunt van de organisatie is zo bij de IOH komen te liggen. Dat er grote belangstelling is bij iedere uit Nederland afkomstige – en niet alleen bij Leidse alumni – is vanzelfsprekend. Prof. Cleveringa protesteerde immers tegen iets dat over ons ging en over onze eigen geschiedenis; de apartzetting en vervolging van Nederlandse Joden.

Dit had echter ook een nadeel, want een groep van Leidse alumni die de lezing organiseerde, kwam niet van de grond. De IOH deed en doet het werk. De leeftijd van de leden van de IOH is echter inmiddels hoog en het directe contact met de academische wereld in Israël is onder mensen, die er vandaag de dag hun werkkring niet hebben, onvoldoende aanwezig. Het LUF levert weliswaar een lijstje met namen van Leidse academici die een lezing kunnen komen geven, maar het zijn vervolgens niet-ingewijden, die daarover vrijwel blindelings besluiten. Dat kan ook best, want het aanbod is goed en dus ook de lezing, maar van een levend contact met de Leidse universiteit en tussen Leidse alumni is geen sprake en zodoende gaat ook het contact op Israëlische universiteiten – waar Leidse alumni hun academische loopbaan ontwikkelen – verloren.

Het LUF levert een bescheiden bijdrage en kan niet jaarlijks naar meer dan drieëntwintig landen wetenschappers overvliegen. Echter, ook bij die bescheiden bijdrage hoort nog wel de verwachting dat Leidse alumni elkaar in ieder geval ontmoeten. De lezing kan dientengevolge tegenwoordig ook door een wetenschapper met Leidse achtergrond worden gegeven, die ter plekke woont. Leidse alumni nodigen graag alumni uit van andere Nederlandse universiteiten en ook het bredere publiek. Op de meeste lokaties werken ze samen met de ambassade.

De vorm van de lezingen verschilt per lokatie. Meestal bestaat het uit een lezing met een borrel of zelfs een gezamenlijke maaltijd. Dat gebeurt op een universiteit, research instituut, op de Nederlandse ambassade of de ambassadeurswoning of zelfs in de privé-woning van een van de organiserende deelnemers. Doel is de moreel hoogstaande Cleveringagedachte levend te houden en naast iedere actuele lezing – over welk onderwerp dan ook – hoort aandacht te bestaan voor de betekenis van de oorspronkelijke lezing van prof. Rudolph Cleveringa. Vooral voor jongere mensen is het netwerken, dat tijdens deze bijeenkomsten plaatsvindt, van groot belang. Dat is tegelijkertijd de manier om de activiteit gaande te houden, want de naam Cleveringa spreekt overal vooral ouderen aan.

Gelukkig is er de afgelopen jaren door de ambassade in Ramat Gan veel gedaan aan het ontwikkelen van een behoorlijke organisatie van alumni die aan Nederlandse universiteiten studeerden. Dat zijn lang niet allemaal van oorsprong Nederlanders. Denk aan de tientallen Israëliërs die in Utrecht diergeneeskunde studeerden en er zijn ook andere nationaliteiten bij. Een en ander wordt op de Nederlandse ambassade gecoördineerd door Gili Gurel, Public Diplomacy Officer.

Samen met haar vonden we uit dat van alle alumni er minstens vijfendertig studeerden in Leiden. Nadat we hen aanschreven gaven meer dan tien mensen zich op om hulp te bieden bij het organiseren van Cleveringabijeenkomsten in Israël. De meesten hebben serieuze banen aan Israëlische universiteiten. Zij hebben nog contacten in Leiden en kwamen met goede adviezen en klinkende namen. Hopelijk lukt het om er dit jaar (op 26 november) nog van te profiteren en gaan we in komende jaren met een stevige Cleveringacommissie aan de slag! Als Utrechtse alumna zal ik het graag aan hen overdragen of vanuit de IOH als mede-gangmaker op de achtergrond aanwezig blijven.

Leidse alumni, die mee willen doen met de Cleveringacommissie kunnen zich bij mij melden via de redactie alehigh@gmail.com. Mensen die waar dan ook in Nederland hun opleiding volgden en zich willen opgeven bij de algemene alumni-organisatie kunnen dat doen bij Gili Gurel via deze link: <https://www.netherlandsandyou.nl/latest-news/news/2020/06/19/alumni-event-for-israeli-students-in-the-netherlands>

Chaya Brasz

'WONDER WOMAN' OF 'SPARE'

DOOR ROB COOPMAN

Het is van belang op latere leeftijd je lichaamsfuncties wat nauwgezet in de gaten te houden. Onze digitale samenleving helpt met leuke programma's, zogenaamde 'Apps' voor je mobiele telefoon en ik besloot dan ook een App te downloaden die bloeddruk en hartfuncties controleert. Binnen niet al te lange tijd kreeg ik een melding dat mijn hartritme aan de lage kant was, reden om de huisarts te raadplegen.

De standaardprocedure is een zogenaamde Holter-behandeling; enkele elektroden op de huid, verbonden met een monitor, die de hartfunctie 24 uur lang registreert. Op mijn vraag aan de huisarts of ook dat via mijn mobieltje kon, was het antwoord: "Zover zijn we nog niet!"

Drie dagen nadat de Holter-gegevens waren uitgelezen, meldde de huisarts dat er een afspraak was gemaakt met de cardioloog. Prettig eigenlijk als de huisarts afspraken met specialisten maakt, het scheelt immers maanden wachten. Dinsdag in de namiddag ging ik dus naar de cardioloog, die standaard bij iedere nieuwe patiënt een aantal routines volgt, waaronder een echo-test. Die test moest vervolgens opnieuw, de eerste resultaten waren alarmerend.

Dat hielp niet. De tweede keer leverde hetzelfde resultaat op. De cardioloog kwam de testruimte binnen, verzocht mij rustig te blijven liggen en meldde dat hij een ambulance had besteld die mij spoorslags naar het ziekenhuis zou rijden. Onhandig was dat wel, ik had de autosleutels nog bij mij en Greet zat dus zonder auto. Geen probleem voor de jongens en meisjes van de ambulance; die wachtten een aantal minuten tot Greet in haast arriveerde, gereden door een eveneens buitengewoon bezorgde buurman.

"Waar gaan we heen", vroeg ik het ambulance personeel. "Laniado ziekenhuis" was het antwoord. "O nee - riep ik - rij svp de andere kant op naar Meir hospitaal in Kfar Saba, daar hebben wij goede ervaringen." De volgende morgen om 09:00 uur was ik al op weg naar de OK, de monitor gaf een hartslag van 30. Een uur later, nadat Alex de Russische cardioloog/chirurg keurig de pacemaker had geplaatst en de nodige verbindingen met het hart had aangelegd, gaf de monitor 60.

Dat was het werk van de perfect werkende pacemaker: de verloren gegane verbinding met het hart herstellen en het hartritme op minimum 60 houden.

"Even geen sport beoefenen - zei Alex - en zeker geen uitbundige bewegingen met je linkerarm!"

Drie jaar later

Ik heb de pacemaker inmiddels drie jaar en hij functioneert uitstekend.

Eenmaal per 6-8 maanden word je geacht ter controle op de afdeling cardiologie te verschijnen, dan meet men alles nog eens goed door. Zo ook op 1 juni jl. De pacemaker wordt op afstand met een blue tooth-functie uitgemeten en de arts deelt je dan mee wat de bevindingen zijn. Het was een aantal minuten angstwekkend stil tussen laborant en arts die geobsedeerd naar hun computerscherm starden. Daarna wendde de arts zich naar mij met de volgende woorden: "Als je een vrouw geweest zou zijn, had ik je 'Wonder Woman' genoemd."

Ik reageerde meteen: "Ik kan overwegen mezelf alsnog tot vrouw te laten ombouwen, kan dat hier in Meir en zo ja, denk je dat de ziektekostenverzekeraar deze omzetting vergoedt?" De arts antwoordde dat transformatie naar vrouw inderdaad in het Meir hospitaal zou kunnen plaatsvinden, maar gezien mijn leeftijd niet aan te bevelen. "Hoezo Wonder Woman", vroeg ik. "Je pacemaker heeft de afgelopen maanden niet meer gewerkt," antwoordde hij.

"Is het ding defect?" vroeg ik. "Nee - zei de arts - je hart heeft de functie van het apparaat overgenomen, de pacemaker is volledig op non-actief."

"Haal hem er dan maar uit!" zei ik. "Niet nodig" antwoordde de cardioloog: "Rustig laten zitten, handig als 'Spare'."

"Komt dit vaker voor", vroeg ik. "Eén op de miljoen en ik heb dat in mijn praktijk nog niet

meegemaakt - zei de arts en ging verder - er zijn op dit moment academische onderzoeken naar delen van het hart die de functies van de pacemaker kunnen overnemen. Met name de universiteit in Manchester is daar al ver mee gevorderd en ik geef de informatie dan ook door." Ik vroeg natuurlijk meteen, of ik binnenkort een uitnodiging uit Manchester zou ontvangen om als proefkonijn ten behoeve van de medische wetenschap te worden gebruikt. "Best mogelijk", beloofde de arts.

Wanneer dit allemaal doorgaat, ga ik een boek schrijven over mijn ervaringen.

Voor de titel heb ik twee keuzemogelijkheden: 'Wonder Woman', waarbij ik graag gebruik maak van de bekendheid van onze Israëlische superstar Gal Gadot om het boek onder de aandacht van het grote publiek te brengen. De tweede optie is 'Spare'; tenslotte heeft Prins Harry's boek de eerste week al één miljoen kopers opgeleverd. Zo verdien ik er ook nog wat aan!

UIT DE GEMEENSCHAP

WAAR KOMT DE FAMILIENAAM NEVE OZ VANDAAN?

DOOR HENK NEVE OZ

In het Pesachnummer van Aleh stond een artikel over Joodse familienamen. Ik emigreerde in 1967 naar Israël en mijn familenaam was Nijhuis. Dat gaf problemen; ik bezat een lijstje met wel negen verschillende manieren om mijn naam naar het Ivriet om te zetten, maar hoe? Op 5 maart 1975 waren mijn echtgenote en ik in Tel Aviv bij de fotohandel die voor kibboets Mesilot de foto's ontwikkelde. De eigenaar van de winkel vertelde het volgende: "Henk, gisteren was de gizbariet (penningmeesteres) van Mesilot in de winkel en die riep: "Van wie is deze handtekening?" Ik zei tegen haar: "Van Henk Neve Oz!" Moeiteloos was mijn achternaam door hem veranderd van Nijhuis in Neve Oz. En dat werd onze toekomstige familienaam! Ons probleem was snel opgelost. De datum 5 maart 1975 herinner ik me nog zo scherp, omdat in de fotowinkel iemand ons vertelde dat er de nacht ervoor een aanslag was geweest in het Savoy hotel in de Ge'ula St. Dat was daar vlakbij en we gingen daar dus kijken. Naïeve nieuwkomers. Terwijl we daar stonden werd er opeens geschoten en veel mensen raakten in paniek. We zijn toen met de bus naar de Leonardo da Vinci St. gegaan. In de bus riep iemand: "Er zijn nog zes terroristen gevangen genomen!"

Van Cutsem

Ik schrijf dit verhaal over onze nieuwe familienaam tevens vanwege het volgende, gecompliceerdere voorval. Ik werkte voor mijn vertrek uit Nederland in 1965 en '66 bij een Amerikaanse firma in de exportafdeling en kwam dikwijls in het magazijn. De magazijnchef vetelde mij dat hij bezig was zijn familienaam te veranderen. "Je kan je niet voorstellen wat een gelazer dat geeft!" Zijn familienaam was Van Cutsem, maar Amsterdammers maakten daar uiteraard Van Kutsem van. De zoon en dochter van meneer van Cutsem hebben hun vader verzocht de naam te veranderen in Van Coetsem. Meneer van Cutsem hield mij hier geregeld van op de hoogte. In Nederland was zoiets echt een heel gedoe: "Het wordt gepubliceerd in de Staatscourant en als een persoon het er niet mee eens is, wordt het een rechtzaak." En nu komt het... dit duurde zo lang, dat toen het eindelijk voor elkaar was, de zoon en dochter inmiddels meerderjarig waren en daardoor gold voor hen de familienaamsverandering niet!

Bij het lezen van het verhaal van Henk Neve Oz herinnerde ik me een ander verhaal over de achternaam Van Cutsem, waar Amsterdammers de spot mee dreven. Kinderachtig! Ongetwijfeld het plaagwerk van pubers of lieden met een blue mind. Ik kende die naam (met inbegrip van het probleem ermee) in een andere variant, namelijk als Cutzien, zonder Van ervoor.

Het ging om een Asjkenazische familie, die zich vanuit Oost-Europa in de achttiende eeuw in Amsterdam vestigde. Hun naam paste ongetwijfeld goed in hun plaats van herkomst.

Om mijn geheugen verder op te frissen, keek ik nog eens in de memoires van Aryeh Hazon uit Haifa. In het Amsterdamse bevolkingsregister kwam een Hartog Aron Cutzien voor die met Betje Elias trouwde en hun oudste zoon, Mozes Hartog, werd in 1776 voor zover bekend als eerste van deze familie in Nederland geboren. Hij had nog de achternaam Cutzien, maar aan het begin van de negentiende eeuw begon de familie de naam Krukziener te gebruiken. Waarschijnlijk ging dit niet om een moderne Nederlandse naamswijziging met alle problemen van dien, maar gewoon om de officiële naamsaanne in de Franse tijd. Er waren wel meer mensen die van die gelegenheid gebruikmaakten om hun achternaam – als ze die al hadden – aan te passen. Zo kwamen ze van aanstootgevende associaties af of bezorgden ze zichzelf met een mooie naam een sociale stijging: Vorst bijvoorbeeld. Dat niet alle Cutziens die stap hebben gemaakt en Krukziener gingen heten, blijkt als je in het internet duikt. Daar vind je heel

wat mensen waar beide namen achter staan. Ze hielden de oude naam Cutzien in ere, maar noemden zich informeel ook Krukziener. Ook hun winkel heette dan Krukziener. Wie uitzwermd naar het buitenland was overigens van het probleem af en had juist niets aan het oer-Hollandse Krukziener. In het Hebreeuws kon de naam Cutzien overigens als קצין, katsien (officier) worden geschreven.

Tussen 1840 en 1849 zijn diverse Joden met de achternaam Krukziener van Amsterdam naar Oldenzaal vertrokken. Dat deden ze in de voetsporen van de legendarische chazzan, sjouchet, godsdienstonderwijzer Reb Itzik Krukziener, die in 1836 door een vooraanstaande Joodse bestuurder uit Oldenzaal in Amsterdam was ontdekt en naar Oldenzaal gehaald. Deze rebbe stond in hoog aanzien vanwege zijn wijsheid en zijn grote kennis van het Jodendom. Oldenzaal kreeg als Joodse gemeente daarmee een behoorlijk aanzien. Later vestigden zich familieleden vanuit Oldenzaal in Zutphen.

Leo Krukziener uit Zutphen overleefde de Sjoa en kwam in 1946 illegaal met het schip de 'Chajal Ha'Ivri' naar het mandaatgebied Palestina. Hij vestigde zich in Haifa waar hij aan het Technion studeerde. Zijn naam veranderde hij in Aryeh Hazon (spreek uit Chazon, visioen). Iets van het 'zien' uit de naam Cutzien of Krukziener bleef zo in stand. Hij leverde een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming en het voortbestaan van Beth Joles. Visie had hij inderdaad! Voor de gegevens over deze familie maakte ik gebruik van zijn memoires die zowel in het Ivriet als in het Engels zijn gepubliceerd.¹

1. Arie Hazon, Lights and Shadows, Memoirs, 2010 | אריה חזון, נורות וצללים, זכרונות, 2009

“IK ONTVING EEN BRIEF UIT NEDERLAND, KAN JE ME HELPEN?” ZO BEGON EEN TELEFOONTJE VAN DE ISRAËLISCHE ECHTGENOOT VAN EEN JEUGDVRIENDIN, DIE IS OPGENOMEN IN EEN GEMEENTELIJK VERZORGINGSHUIS.

“Natuurlijk!” was mijn antwoord. Ik ben zojuist in de Cliëntenraad gekozen en ongetwijfeld behoort het tot een van mijn taken, survivors van dienst te zijn.

De bewuste brief is van de SVB (Sociale Verzekeringsbank) en daarin wordt meegedeeld dat het ingediende ‘Formulier Levensbewijs’ niet wordt geaccepteerd. Het formulier staat ook bekend als ‘Verklaring van in leven zijn’ en moet jaarlijks worden getekend door een bevoegde instantie als bewijs dat de ontvanger van AOW, WUV of andere uitkeringen uit Nederland in leven is. In dit geval was het ondertekend door de huisarts van het koepat choliem en dat wordt in Nederland niet geaccepteerd.

Omdat mevrouw niet meer mobiel is, vervallen echter de mogelijkheden om zelf haar opwachting te maken bij een notaris, de Nederlandse ambassade, gemeente of het ministerie van Binnenlandse zaken (Misrad Hapnim). De diverse ambtenaren van die gemeentelijke of andere bevoegde instanties uitnodigen om naar het verzorgingshuis te komen werkt ook niet echt. Wellicht kan een zoomsessie met de afdeling VenO of de SVB worden georganiseerd?

Ongetwijfeld hebben de Nederlandse ouderhuizen Beth Juliana en Beth Joles hier al samen met VenO oplossingen voor gevonden, maar daar bevond zij zich niet en ik moest

in dit geval de praktische oplossing schuldig blijven. Daarom stuurde ik een e-mail naar de afdeling VenO. De snelle respons was klaar en duidelijk:

“De directeur van het betreffende verzorgingshuis is geautoriseerd de ‘in leven verklaring’ te tekenen.”

VenO nam contact op met echtgenoot en verzorgingshuis; alle partijen tevreden!

Als Aleh-redactielid maak ik meteen van de gelegenheid gebruik de leden van de Cliëntenraad te vermelden, alsmede enkele uitgangspunten weer te geven:

De leden van de Cliëntenraad:

kunnen gevraagd en ongevraagd signalen doorgeven en adviseren over de algemene dienstverlening van de SVB en de PUR;

fungeren als klankbordgroep bijvoorbeeld ten aanzien van wijzigingen in de dienstverlening;

kunnen informatie aan cliënten geven en doorverwijzen naar het V&O team.

In maart 2023 hield de Cliëntenraad haar halfjaarlijkse bijeenkomst; een foto van de leden vindt u in kleur afgedrukt op de binnenzijde van de omslag van deze Aleh.

Op 17 juli was ik op verjaarsbezoek bij de jeugdvriendin van mijn moeder uit Groningen. Ze werd 105 jaar oud en heet Hannie Keren-van Blankenstein. Ieder jaar probeer ik naar haar verjaardag te gaan. Ze woont in Kadima en is een trouw lid van de Irgoen Olei Holland. Dacht dat het misschien leuk zou zijn haar te vermelden. We dachten dat zij de oudste is onder de Nederlanders, maar dat blijkt iemand anders te zijn, namelijk Miriam Bolle-Levie in Jeruzalem!

Mazal tov!

Met groeten, Dorit Halfon

IN DE ALEH VAN DECEMBER 2022 (80/4) PLEITTE IK VOOR DE JUISTE KEUS EN VOORAL HET TIJDIG KOMEN TOT HET, VOOR JOU, JUISTE BESLUIT OVER WEL/NIET NAAR EEN OUDERHUIS GAAN EN ZO JA WELK OUDERHUIS.

Ingezonden brief ♦ Reactie op reacties

Mijn betoog sloeg op de hele doelgroep van ouderen van Nederlandse afkomst, d.w.z. leden en niet leden van de IOH die (nog) belang hebben bij een verzorgde woonomgeving met wat Nederlands.

Misvatting I:

In "Van de redactietafel" in het Pesachnummer lees ik o.a. ... hield Barend Elburg een pleidooi voor het tijdig naar een ouderhuis gaan ... Zinvol was dat wel voor een hele kleine groep, die nog kan terugvallen op de WUV...

Dit is een, algemeen gehoorde, misvatting. In alle jaren dat ik de ouderhuizen Beth Juliana, Beth Joles en Beth Barth ken als plaatsen waar het voor ex-Nederlanders goed toeven is, weet ik dat lang niet alle ex-Nederlanders die daar verbleven of nu verblijven door de WUV gesteund worden voor de kosten van dat verblijf. Wegens privacy redenen informeerde ik niet naar het percentage.

Misvatting II:

Heel veel ex-Nederlanders behoren tot de lage inkomensklasse. Dat lijkt mij overtrokken.

Ook zonder cijfers uit een socio-economische studie zal

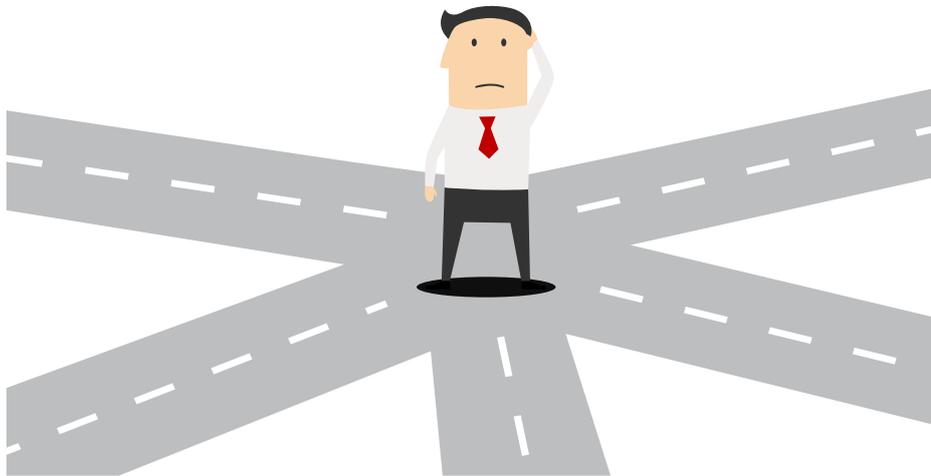
het ons allen duidelijk zijn van de vele ex-Nederlanders die wij kennen, dat wij "met zijn allen" passen in het totale socio-economische beeld van de Israëlische samenleving in het algemeen, waaronder Sjoa overlevenden. Ook onder ons zijn er mensen met een laag, middelmatig of met een hoog inkomen en vermogen. Dit geldt evenzeer voor Sjoa overlevenden als voor na de Sjoa geboren.

Ex-Nederlanders die hier al tientallen jaren wonen hadden of hebben banen of eigen zaken (met of zonder pensioenregeling) die een laag, middel of hoog inkomen creëren. Ook waren en zijn er ook nu Nederlandse Joden die op latere leeftijd rechtstreeks naar een van onze huizen komen ... als ze dat willen en het kunnen betalen (met of zonder steun van de WUV).

Voor ex-Nederlanders die hier al tientallen jaren wonen is het Nederlands vaak geen punt meer bij afwegen wel/niet en zo ja naar welk huis.

Mieke Waterman breekt terecht een lans voor "anders gaan denken" van de besturen van onze ouderhuizen om toenemende leegstand te voorkomen.

Mijn analyse (open voor discussie) is als volgt:

kan zijn dat je dan je woning niet kunt achterlaten als erfenis voor de kinderen en je, voor betaling van de maandelijkse kosten, de opbrengst van deze verkoop langzaam gaat toevoegen aan je maandelijkse inkomsten. Dit is een erg persoonlijke keuze waarbij de één zal zeggen: "Ik heb er hard voor gesappeld en mijn eigen leven gaat voor de erfenis voor mijn kinderen" en anderen zullen het daar (helemaal) niet mee eens zijn. Ook zijn er kinderen die bij hun ouder(s)

- a. Mensen met een hoog inkomen en vermogen zullen zich het verblijf in een ouderhuis kunnen permitteren.
- b. Mensen met een laag inkomen en weinig opgebouwd vermogen zullen de kosten van verblijf in een ouderhuis (welk dan ook) of zelfs een inwonende "Filipini" niet kunnen betalen.
- c. De middengroep, met een middelmatig inkomen en vermogen, zullen zich het verzorgde thuis blijven of het verblijf in een ouderhuis kunnen permitteren. Het

aandringen op de ene of juist de andere benadering. Ik ken beide.

Er is veel meer over te schrijven, maar dit is een (korte) ingezonden reactie.

Ik zit momenteel in geen enkel bestuur, maar ik weet dat eraan gewerkt wordt.

Nogmaals: Ik wens ieder een weldoordacht besluit en nog vele jaren in goede gezondheid!

Wie kende Grietje (Gré) van Essen-Hoek?

Zij kwam uit Zwolle en maakte deel uit van het Transport 222 in 1944.

Geboren in 1886 in Vorden trouwde ze in Zutphen met Joël van Essen. Het echtpaar vestigde zich in Zwolle en had een zaak in manufacturen in de Sassenstraat. Grietje was verpleegster/ziekenverzorgster. Joël van Essen heeft de Jodenvervolging in Nederland niet overleefd maar Grietje wel, dankzij de uitwisseling vanuit Bergen Belsen.

In verband met het samenstellen van een herinneringsboek voor de Joden voor wie in de stad Zwolle Stolpersteine zijn (of nog worden) gelegd ontbreekt de overlijdensdatum van Grietje. Zij komt in het boek voor als overlevende familie van iemand voor wie een Stolperstein is gelegd. Aangenomen wordt dat zij in Israël is gebleven en hier ook later is overleden.

Anneke van der Wurff, een van de samenstellers van het boek dat in 2025 zal uitkomen, heeft zich tot ons gewend met de vraag of wij de medewerkers aan dit project in contact kunnen brengen met mogelijke nabestaanden of vroegere kennissen van Grietje van Essen-Hoek, die hun gegevens kunnen aanvullen. Schrijf naar: **Anneke van der Wurff, a.vanderwurff@planet.nl**

SALO MULLER

Zijn onderduikperiode, de jaren bij Ajax en zijn strijd tegen de NS

Het was druk op Ben Gurion die donderdagavond begin juni. Een vette file voor de vertrekhal met toeterende automobilisten en ongeduldige taxichauffers. “Wat moesten wij daar die bewuste avond?” kun je je afvragen. Wij waren daar om onze hoofdredacteur Chaya Brasz te begroeten die op familiebezoek in Nederland was geweest en met een koffer vol boeken terugkwam. Chaya was zo goed geweest om voor een ieder die het boek ‘Salo Muller’ had besteld, een exemplaar mee te brengen en wij namen onze oplage dan ook in dank in ontvangst. Maar ja, voor niets gaat de zon op: “Maak er maar meteen een mooi verslag van voor de Rosj Hasjana-editie van Aleh,” was de opdracht.

Ridder èn Officier

In 2002 ontving Salo Muller een onderscheiding als Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In 2020 besloot de koning hem een tweede onderscheiding toe te kennen en wel de benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau, vanwege zijn jarenlange inzet om de rol van de Nederlandse Spoorwegen (NS) tijdens de Holocaust aan het licht te brengen. De uitreiking vond plaats door Femke Halsema, burgemeester van Amsterdam in de Amsterdamse Johan Cruijff Arena.

“Salo is een bijzonder mens”, schrijft Job Cohen, voormalig burgemeester van Amsterdam, in zijn voorwoord voor het boek. Hij legt daarin uit dat Salo’s hele leven (geb. 1936) in het teken staat van het traumatische verlies van zijn ouders en bij iedere overwinning die hij behaalt, voelt dat als iets wat hij voor zijn ouders heeft verdiend.

In het boek worden die overwinningen uit en te na besproken: “Salo’s onderduik, jeugd, zijn werkzame leven,

het gezin, Ajax; van rebelse scholier tot de godfather van de fysiotherapie.” In zijn eigen fysiotherapiepraktijk behandelt Salo een groot aantal topsporters en internationale beroemdheden.

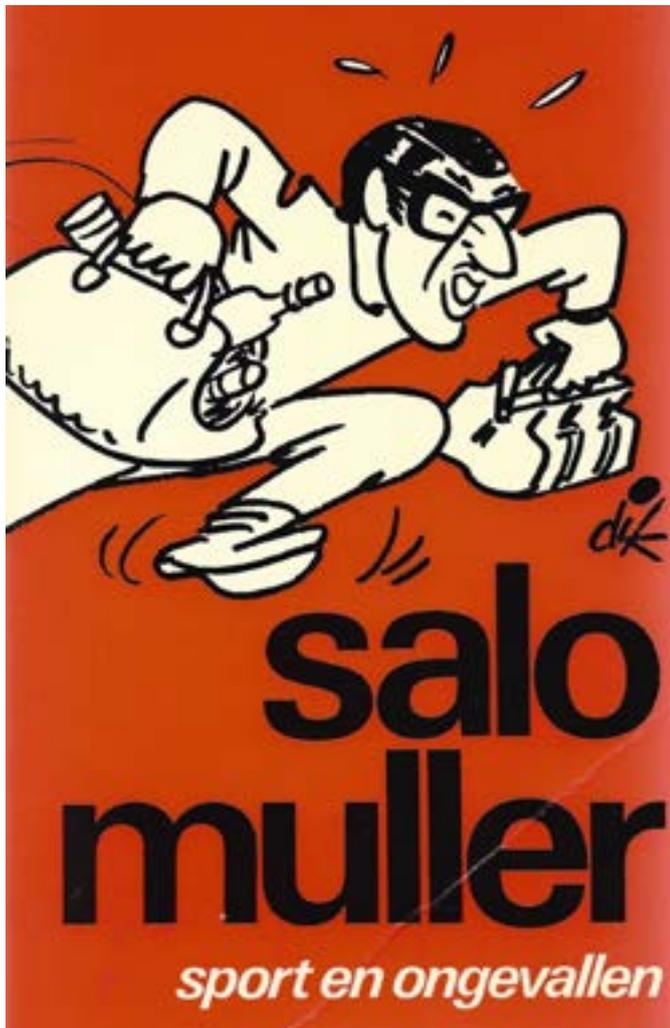
Met volharding en niet aflatende ijver weet hij in 2018 bij de Nederlandse Spoorwegen een compensatieregeling voor Joodse oorlogsslachtoffers af te dwingen.

Maar daarmee is zijn levenswerk nog lang niet af. Na het ongekende succes met de NS, gaat Salo inmiddels de strijd aan met de overheid en spoorwegen van Duitsland voor excuses en financiële compensatie.

Hoogwaardigheidsbekleders

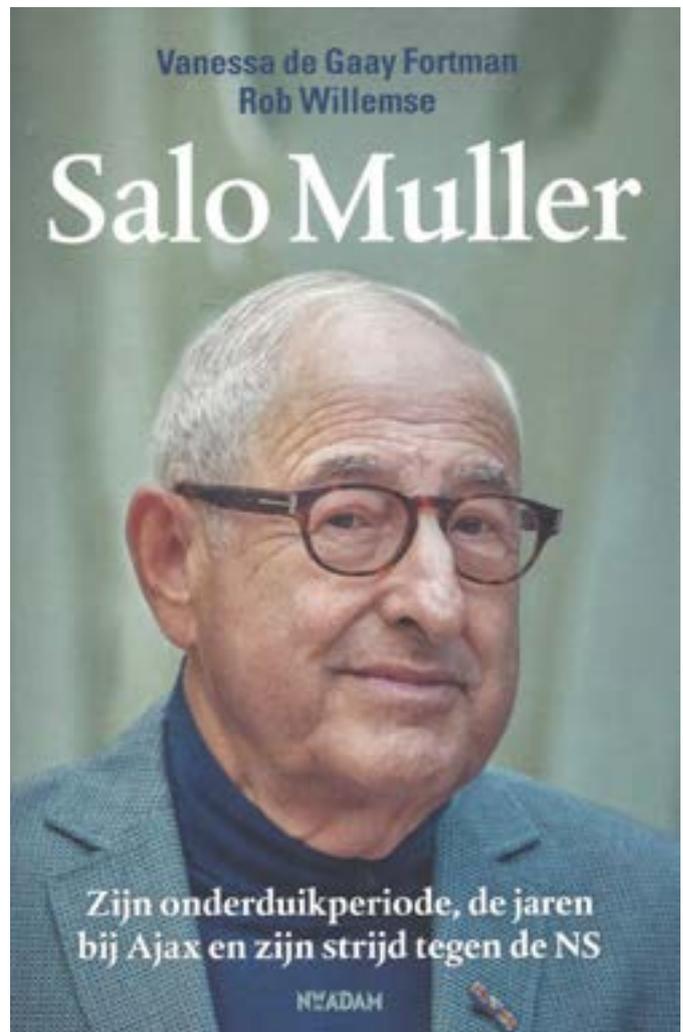
Het boek ‘Salo Muller’, geschreven door Vanessa de Gaay Fortman en Rob Willemse bevat veel foto’s en illustraties onder meer het privé archief van Salo.

Alle in het werk voorkomende namen en contacten komen in alfabetische volgorde voor in een apart namenregister en

velen van ons zullen bekende hoogwaardigheidsbekleders, politici, sportgrootheden, musici, toneelspelers en tv persoonlijkheden tegenkomen als:

Mies Bouman, Roger van Boxtel, Johan Crujff, Heintje Davids, André van Duin, Willem van Hanegem, opperrabbijn Jacobs, koningin Juliana, Piet Keizer, Ruud

Krol, Tom Manders, Jaap van Praag, Ed van Thijn, Joop den Uyl, Jaap van Zweeden.

Het boek geeft op ruim 300 pagina's een intensief en indringend beeld van een man die nooit opgeeft, positief blijft en met beide benen op de grond staat.

Roger van Boxtel, directeur van de Nederlandse Spoorwegen schrijft er met waardering over: "Groot respect vanwege het sologevecht dat Salo heeft geleverd en gewonnen!"

Chaya gaat voorlopig niet naar Nederland, echter wanneer u dit buitengewoon boeiende boekwerk in uw bezit wilt krijgen, dan kan dat alsnog via de uitgever 'Nieuw Amsterdam' www.nieuwamsterdam.nl. Het ISBN nummer is: 978 90 468 2862 5. De prijs: € 24,99.

Rob Coopman

CHAJA RAVINSKY-MANDELBAUM BRIEVEN AAN MIJN MOEDER

door Bart Berman

Berlijn, 1921: Ilse Birnbaum wordt geboren. Twaalf jaar oud gaat ze naar een kostschool in Engeland, ver van de opkomende nazificatie. Dan verhuist het gezin noodgedwongen naar de Amsterdamse Stadionweg, waar Ilse terugkeert met haar lyceumdiploma. Bij Maccabi Hatzair leert ze Ernst 'Erco' Cossmann uit Wuppertal (1920) kennen. Beiden kiezen voor ambachten, nodig in Erets Jisraël: Ilse leert naaien bij Gerzon, Erco wordt pionier via de Deventer Vereniging. Vanuit het platteland begint hij haar zijn brieven te schrijven, die uitgroeien tot een aantal van 109.

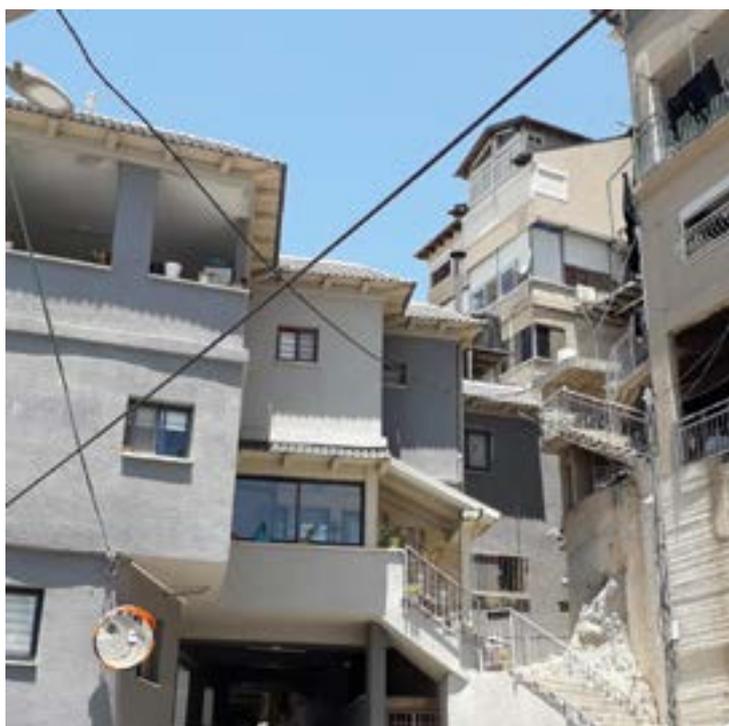
Fast forward naar nu drie jaar geleden. Ilse's dochter Chaja Ravinsky-Mandelbaum besluit de brieven aan haar moeder uit het Duits te vertalen en uit te geven. Het boek is een monument geworden voor Erco, omgekomen in Auschwitz (Ilse trouwde uiteindelijk met David Mandelbaum die ze ontmoet had in La Ciotat bij Marseille, wachtend op de boot naar wat in 1946 nog het mandaatgebied Palestina was).

Voor de redactie en het historisch onderzoek tekende Jan Toringa, terwijl de vormgeving zich in de bekwame handen bevond van Evelien Veenstra en Chaja's jongste dochter Tamar Dovrat-Ravinsky.

Het boek: Chaja Ravinsky-Mandelbaum – Brieven aan mijn moeder, uitg. Elikser, Leeuwarden 2023, ISBN: 978 94 6365 524 8; www.elikser.nl

Wandeling bij Peki'in

werken op wat eens een smal pad was voor ezels en kamelen.

Die weg, waaraan ik woon, is de 864 die een jaar of vijf geleden is ontdekt als sluipteggen tussen de verbinding Akko-Tsefat en de noordelijker gelegen weg Nahariya-Tsefat. Het asfalt verbrokkelde razendsnel, waarna grote kuilen ontstonden. Het aantal doodgereden katten steeg exorbitant. Maar ook andere dieren. Ik wist nooit dat er zo veel wilde dieren hier op mijn berg leefden totdat ik ze dood langs de weg zag liggen. Dassen, eekhoorns, stekelvarkens, vossen, jakhalzen, mangoesten, boommarters, wilde Galilese boskatten. Toen er ook ongelukken gebeurden met mensen, verschenen er ineens drempels op het asfalt. Zware vrachtwagens denderen er zonder vaart te minderen overheen.

Ik beklim de trap van mijn huis naar de weg en loop oostwaarts. Zo passeer ik mijn directe burens, die elke keer dat een lid van hun uitgebreide gezin trouwt nog weer een verdieping op het ouderlijk huis bouwen. Helemaal recht op elkaar is dat niet. Ik zie dat zij de rafels, die overbleven van hun dag en nacht wapperende Druzenvlag, na een jaar hebben vervangen door een nieuwe.

Bij het familierestaurant, '864' genaamd, zijn gesluisde vrouwen druk met emmers en bezems bezig. Zwerfvuil wordt weggespoeld naar het parkeerterrein verderop. Bij de propere viswinkel staat het billboard al op het asfalt met 'Open'. Er is een visser op afgebeeld met een hengel, hoewel de vissen gewoon geschept zijn uit kweekvijvers.

Dan een afslag met een heel steile helling, het huis beneden heeft allemaal krassen van de automobilisten die de bocht te krap namen. Vervolgens kom ik langs het huis van Ged'on Abbas, gepensioneerd generaal van de Mishmar haGvul (grenspolitie). Buiten wapperen daar de Israëliische en Druzische vlag. Zijn tuin staat vol met in de omgeving gevonden antieke werktuigen en binnen is een wand van zijn weelderig uitgedoste salon uitgespaard voor alle trofeeën die hij tijdens zijn paramilitaire loopbaan op zijn slachtoffers aantrof. Antieke bijlen, zwaarden, donderbussen en musketten, maar ook hooivorken, moderne wapens, jachtgeweren.

Toen ik afgelopen mei 79 jaar werd, had ik ineens het gevoel dat ik oud geworden was. IJs en weder dienende word ik volgend jaar 80 en dan is het definitief. Toch voel ik mij nog een jonge meid en vind dat ik gewoon moet doorgaan met de activiteiten die ik altijd heb gedaan. De planten in de tuin, mijn dieren, de mensen om mij heen, ze blijven mijn aandacht vragen en ook als ik er soms tegenop zie: ik word altijd beloond.

Versuf ik ondanks dat, dan is de wandeling mijn grote oplossing. Ik heb de mazzel in een groot natuurgebied te wonen, dus kan ik meteen aan de loop. Wel moet ik me tegenwoordig een half uur door de herrie van de toenemende stroom van auto's

Ernaast is het huis van Jamal, wiens zoon in een oorlog sneuvelde. Jamal kan niet meer lachen, maar heeft alle wilde cyclamenbollen uit de omgeving uitgegraven en in zijn tuin geplant. Een kleine ecologische ramp, maar zijn tuin is in het voorjaar een bloemenparadijs. Hierna woont nog een boze man in het laatste huis van het dorp. Toen in de jaren negentig de weg is verbreed met een stoep ernaast – volgens hem op zijn grond – heeft hij het plaveisel opengebrouwen en bomen geplant. Die vormen nu een schaduwrijke parkeerplek voor auto's, wat ook niet zijn bedoeling was. Zijn neefje Sami met mega bulldozer heeft er op zijn verzoek wat rotsblokken gedeponeerd. Die liggen er inmiddels al jaren.

Daarna houdt aan deze kant van de weg de bebouwing op. Een droevige hond ligt aan een korte lijn gebonden onder een stervende amandelboom. Een lage gemetselde muur met een roestig, dichtgelast hekje, vertelt me dat ik ben aangekomen bij de oude Joodse begraafplaats uit de tijd van de Mishna; een helling zonder grafstenen, maar natuurlijk mooi begroeid. Hier mag onder geen beding gebouwd worden. Helaas nodigt de muur uit tot deponeren van vuil aan de andere zijde.

Nu daal ik af naar de kleine beek die zich beneden in het dal samenvoegt met de Peki'in beek. Door de eeuwen heen heeft die rivier een uitsparing ingesleten in de rotsen. Een bekend Israëliisch bouwbedrijf heeft dit helaas gebruikt als groeve van een heel bijzondere steensoort. Miljoenen jaren terug is er in deze omgeving een zijbarst van de Grote Slenk ontstaan, onderste lagen kwamen boven te liggen. Toen het gebouw van de Knesset in Jeruzalem werd neergezet, is de vloer van de vergaderzaal bedekt met deze steensoort. Peki'in was immers tijdens de verstrooiing steeds met een Joodse bevolking overeind gebleven – weliswaar heden geminimaliseerd tot één oude dame.

Nu beginnen de olijfboomgaarden, links en rechts van de weg. Tot mijn schrik zie ik hier en daar villa's tussen de oude bomen oprijzen. De boomgaarden waren onderdeel van het grootste natuurreserveaat van Israël: de Meronberg. De staat Israël heeft dit stuk opgegeven, na jarenlange twisten met Druzen, die vonden dat zij met hun boomgaarden mochten doen wat zij wilden. Waren er niet al genoeg stukken land van hen afgenomen in 1948? Grote bulldozers die in een dag een hele boomgaard omleggen,

graven wegen dwars over de antiek gestapelde muurtjes van eeuwen noeste arbeid als diepe sneden in het landschap. Meedogenloos dwars door verborgen landjes waar zeldzame lelies groeien en dassen burchten bouwen.

Inmiddels bereik ik de beek Ein Waraqe, die van de bergen stroomt. Hier lijkt alles nog puur en oorspronkelijk. Er is een wandelpad uitgezet, dat leidt naar het boven Peki'in gelegen dorp, Beit Jann. Oorspronkelijk is bij de ingang een parkeerplaats aangelegd, maar die wordt meer gebruikt als afvalplaats. Tijdens mijn klim omhoog, naar de oorsprong van de waterbron, wordt de lucht gelukkig zuiver en hoor ik ook minder verkeer.

Vroegere bewoners van Peki'in werkten zich eeuwen geleden met houweel en hak omhoog naar het water. Boven me hoor ik een grote roofvogel en soms is er een luid geritsel van een groot dier dat voor mij wegvlicht. Een zwijn? Hier en daar onder de eiken staat nog een uitgebloeide witte orchidee. De lucht is heel zuiver nu. En dan ineens... de open plek waar de bron is. Een soort plateau, deels overschaduwde door een oude, knoestige moerbeiboom. Onder de boom een stenen tafel, daaromheen resten van vuurtjes, maar ook veel blikjes en plastic en de eeuwige onverteerbare natte doekjes. Twee kleine bassins voor het water dat uit de rotsen druppelt, liggen volgegooid met stenen, het water is nauwelijks meer zichtbaar.

Voordat ik van deze mooie plek ga genieten, besluit ik eerst, al het vuil te verzamelen. Het is heel wat, maar al rapende, komt de plek tot rust. Dan stroop ik mijn broekspijpen op en begin stenen uit de bassins te ruimen. Hier en daar schiet iets kleurigs voorbij: de uiterst zeldzame vuursalamander legt hier nog steeds eitjes, want ook al heeft Mekorot het meeste water weggezogen, de plek blijft vochtig.

Aan de stenen tafel onder de moerbei rust ik uit. Volgens oude herders in het dorp werd hier het laatste Galilese luipaard gedood, eind jaren dertig van de vorige eeuw. Het dode dier werd opgezet in de pronkkamer van het stenen huis van El Beq, Turks voor 'officier'. Het ijzerdraad dat zijn staart omhoog hield is tevoorschijn gekomen en de vacht vertoont vraatplekken van motten, hier en daar loopt het zaagsel uit het dier. Zijn bek is open, de tong is rood geverfd, grote bruine kralen vormen zijn boosaardig kijkende ogen.

"Voorbij", denk ik en waarschijnlijk zal ik nog meemaken dat het nog sneller voorbij zal gaan. Ik stap op. Boven mij barst een gebrul los: twee bommenwerpers, nee vier, vliegen over me heen, richting Syrië. Als ik weer beneden op de weg sta, kijk ik nog even terug omhoog. Ik schrik. De top van dit laatste stukje paradijs, is totaal afgeschoren en omgewoeld, de geelwitte aarde weerkaatst in de felle zon. Muren, wegen. Ook daar.

De viering van Rosj haSjana, de verjaardag van de wereld, wordt eigenlijk steeds triester.

Ruth de Jong

Moussa

“Mijn naam is Moussa” zei de jongeman naast me in het Arabisch. Hij had een zwarte fluwelen keppel op zijn hoofd. “Moshe dus,” dacht ik en luisterde vol bewondering naar zijn verdere betoog in vlot Arabisch. Niet dat ik daar veel van verstond, maar de vijftien jonge moslims in een kring om ons heen hingen aan zijn lippen. Moussa was nieuw voor ons. Ook was er nu een zekere Nathan bij gekomen en Shlomo was weer komen opdagen, die ik al eens eerder had ontmoet. Allebei mannen met keppels en een zwaar Engels accent in hun Ivriet. Ik was wel blij met ze, want de vorige bijeenkomst van dit Interfaith-project was ik de enige ‘het Jodendom vertegenwoordigende’ persoon geweest. We houden onze gesprekken vlakbij Bab al-Amud, Sha’ar Shechem (Damascus Gate) in een christelijke gelegenheid, maar de christenen zelf – een in toenemende mate bedreigde minderheid – laten het volledig afweten. Joden en moslims vinden elkaar hier.

Pas achteraf realiseerde ik me over die eerdere ontmoeting, dat ik daar als enige had gezeten met uitsluitend jonge moslims en ook (bijna) als enige vrouw trouwens, want alleen onze coördinator is een jonge Arabische vrouw. Hiba gaat gekleed in een hijab, alleen haar gezicht en handen zijn zichtbaar, maar naast haar eigen taal spreekt ze ook vloeiend Ivriet en in de tram hadden we al veel te kletsen en te lachen. Tijdens die vorige bijeenkomst zochten we naar overeenkomsten in religieuze gewoonten tussen jodendom en islam. Dat was immers het afgesproken onderwerp. Ik vroeg me af of ik er in mijn eentje wel voldoende van wist (vast niet!), maar ook zij hadden onderlinge discussies over hoe sommige dingen nou echt in de islam waren en wat ze wel of niet zelf deden. Ahmed, met zijn Ud naast zich, vertaalde geduldig heen en weer en hoewel ze me dus pas met vertraging verstonden hadden ze ook toen grote aandacht voor de inhoud en hingen aan mijn lippen, zoals nu bij Moussa. De woorden als het ware uit onze monden trekkend.

Moshe liet me op zijn telefoon een foto zien van het naambordje aan zijn voordeur in een overwegend religieuze Jeruzalemse wijk. Ook daar stond Moussa op in drie talen, net als op de verkeersborden in ons land. Onwillekeurig dacht ik even aan Jacob Israël de Haan, die uiteindelijk het Arabisch als belangrijkste gebruikstaal had geleerd en gebruikte in het dagelijks contact met zijn omgeving. Hebreeuws sprak hij 'onder Joden' en in gebed. Ahmed sloot als gewoonlijk de bijeenkomst af met een rustgevende melodie op zijn Ud. We dreven allemaal wat weg op onze eigen en elkaars gedachten, al verlangend naar de volgende keer.

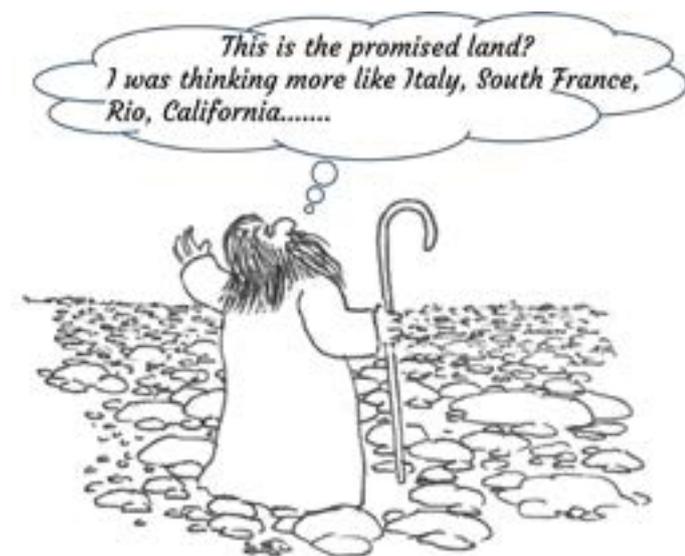
Toen ik later met Moshe/Moussa en Hiba naar de tram liep, was ik wat langzamer dan zij. Voor me uit lopend, spraken ze onderling luidop Arabisch. Moshe, met duidelijk zichtbare keppel en tsitsiet, en Hiba in haar hijab, trokken als combinatie de aandacht maar sloegen er geen acht op. Ze keken amper om zich heen. Een man met hoofdbedekking en baard kwam uit tegenovergestelde richting en nadat hij hen voorbij was, keek hij om. Ik moest hem bijna opvangen omdat hij van verbazing dreigde te struikelen. Toch zag hij de normaalste zaak ter wereld, dacht ik. Want wat is er zo vreemd aan mensen, die onderling verschillen en elkaar toch in vriendschap ontmoeten? Zelfs in deze tijden van hevige verdeeldheid en zelfs bij de tramhalte 'Damascus Gate', een omgeving van onlusten en terreur, waar mensen met enig wantrouwen naar elkaar kijken, een auto van de grenspolitie nooit ver weg. Ik bedacht dat ik me op dit moment bijna bedreigder voel door mensen 'van eigen volk', dan door wie ik ontmoet in dit project.

Moussa moest de andere kant uit en even later zaten Hiba en ik weer samen Ivriet pratend en giechelend in de tram. Haar Ivriet is beter dan het mijne. Na vier haltes stap ik uit, zij moet nog wat verder naar een meer noordelijke Arabische wijk in Jeruzalem. Mijn thuis wacht op mij in een steeds meer haredi wordende Joodse wijk, maar alles is er zo bekend en ik ken hier alle toetsen.

Het nieuws in deze rubriek is vooral gebaseerd op berichten gepubliceerd op jonet.nl, maar ook andere Nederlandse media. Deze aflevering bestrijkt een lange periode van een half jaar, nl. februari tot eind juli 2023.

TV-serie 'Het Beloofde Land'

Programmamaker Coen Verbraak maakte een serie over de betekenis van Israël voor Nederlandse Joden. Aanleiding was het 75-jarig bestaan. Vijftien min of meer bekende Joden werden geïnterviewd, onder wie Salomon Bouman, Arnold Grunberg, Mirjam Bolle, Loes Gompes, Hans Knoop. De kritische toon en de bezorgdheid over het land voerden de boventoon. De serie werd uitgezonden van half april tot eind juni en is terug te zien op NPO (via een VPN-verbinding).

Opschudding over toneelvoorstelling

Boosheid over een toneelvoorstelling op 4 mei onder de titel 'Waarvoor wij strijden'. In de voorstelling speelt acteur Jacob Derwig de rol van een hoogleraar die een klassiek muziektrio moet aankondigen, doch aan het woord blijft. Hij wordt steeds extremer in zijn uitingen en begint ook de Joodse violiste antisemitisch te bejegenen. Nadat violiste

Liza Ferschtman en haar collega-musici waren opgestapt, vertrokken ook bezoekers en werd de zaal onrustig. De meningen over het stuk liepen sterk uiteen.

Joodse studenten onveilig

Studenten van Nederlands-Joodse of Israëlsche komaf voelen zich niet veilig en worden ook uitgesloten op de Universiteit van Amsterdam vanwege heftige anti-Israëlsentimenten. In het universiteitsblad werd daar aandacht aan geschonken, waarbij volgens de geïnterviewde studenten de universiteit zelf zich onverschillig opstelt. De studenten gaven tal van voorbeelden waaruit bleek dat zij geïntimideerd werden door medestudenten en ook docenten. De universiteit reageerde op het artikel door te verklaren dat zij het betreunden en de beveiliging willen opschroeven.

Sjoa-ontkenning strafbaar

Door het Nederlandse kabinet is besloten om ontkenning van de Holocaust strafbaar te stellen. In feite kwam het daar al op neer, doch nu staat het ook zwart op wit in de wet. Overtreding kan bestraft worden met maximaal een jaar gevangenisstraf. Nederland is het laatste land in de EU waar Sjoa-ontkenning in de wet is opgenomen.

Raad van Kerken

Verontwaardiging bij het Centraal Joods Overleg over een verslag van een bezoek van een delegatie van de RvK aan christenen in Jeruzalem. De groep was ook in Yad Vashem. Wat men daar zag, deed denken aan wat de groep kort daarvoor zag, zo werd in het reisverslag gesteld. Kortom, er werd een vergelijking gemaakt tussen de Sjoa en wat er nu gebeurt met Palestijnen. Naar aanleiding van de opschudding over deze tekst werd de passage aangepast. Zo was het niet bedoeld, aldus de RvK. Maar ook: men was zich van geen kwaad bewust.

Antisemitische incidenten

Helaas deden er zich weer allerlei antisemitische en anti-Israëlische incidenten voor. Een kleine selectie: Voetbalfans op weg naar AZ-Ajax misdroegen zich, waarop besloten werd de metro waarin ze zich bevonden stil te leggen en tot arrestatie van ruim 150 fans over te gaan. Op het Anna Frankhuis werden met een laser antisemitische teksten geprojecteerd (het gebeurde ook in Rotterdam); later werd de dader opgepakt in Polen. Protesterende boeren vergeleken zich met slachtoffers van de Sjoa. Frits Barend noemde het op de Nederlandse tv 'schofterig'.

Restauraties

Eind juni is na een ingrijpende restauratie de Obrechtsjoel opgeleverd. In 1997 werd het gebouw tot rijksmonument uitgeroepen. De restauratie van de snoge is nog in volle gang. Afronding (uitgezonderd de banken) wordt eind 2023 verwacht.

Monumenten

Een kleine greep uit de restauratie van Joodse monumenten en de onthulling van oorlogsmonumenten: In Haarlem wordt binnenkort begonnen met de restauratie van het oude gebouw van de Joodse Gemeente; In Zeist is het Joods monument geactualiseerd door toevoeging van 51 namen van Sjoa-slachtoffers en daarna teruggeplaatst.

Sal Meyer

De befaamde koosjere broodjes van Sal Meyer komen terug! Ze worden onderdeel van het koosjere assortiment van het Food Center in Amstelveen. Eigenaar Rafi Angat heeft daartoe de rechten overgenomen. Joods Amsterdam is dolblij met deze ontwikkeling.

Lintjesregen

Van de elf lintjes op Koningsdag in Amstelveen gingen er vier naar Joodse inwoners. Het betrof Joop en Naomi Elzas, David Goudsmit en Coen Abram. Ook elders waren er Joodse Nederlanders die een koninklijke onderscheiding opgespeld kregen. In Den Haag viel Anne Dunkelgrün-Friedman, voormalig hoofd Culturele Zaken van de Israëlische ambassade, die eer te beurt.

Los van de lintjes op Koningsdag kreeg Jacques Grishaver, die veel werk heeft verzet voor de totstandkoming van het Namenmonument, een zogenaamd Eberhartje. Deze prijs is ingesteld na het overlijden van de populaire Amsterdamse burgemeester Eberhard van der Laan voor mensen die zich jarenlang hebben ingezet voor de stad.

Vastgoedonderzoek

Van de 218 gemeenten waar in de Tweede Wereldoorlog Joods vastgoed is geroofd, hebben 83 nog geen onderzoek in gang gezet en 53 daarvan zijn niet van plan om er onderzoek naar te laten doen. Ook als het wel gebeurt, wil dat nog niet zeggen dat het goed gebeurt (Middelburg) of er iets met de resultaten wordt gedaan. Aldus het tv-programma Pointer. Dat het anders kan bewijst de gemeente Nijmegen die ruim een ton schenkt aan de Joodse gemeente aldaar nadat bleek dat na de oorlog teruggekeerde Joden zijn benadeeld.

Roofkunst

Museum Vrijthof in Maastricht heeft een schilderij teruggegeven aan de erven. Dit gebeurde na drie jaar onderzoek door de Restitutiecommissie. Deze commissie heeft een nieuwe voorzitter. Toon van Mierlo is de opvolger van Jacob Kohnstamm, die na onderzoek zorgde voor een minder formalistische aanpak.

Harry de Winter

Demonstraties

Ook in Nederland worden regelmatig demonstraties gehouden vanwege de juridische hervormingen in Israël. Deze vinden plaats bij de Dokwerker in Amsterdam. Er doen Israëli's aan mee, die in Nederland wonen, evenals Nederlandse Joden. De Israëlische oud-minister Ya'alon sprak langs digitale weg met de demonstranten toen deze een manifestatie hielden in de Uilenburgersjoel. Ook Ernst Numann, voormalig vicepresident van de Hoge Raad der Nederlanden, sprak de demonstranten toe.

Overig Nieuws

Recent koos de Joodse Gemeente Amsterdam Sidney Bialystock als voorzitter. Voorts maakt orthodox Amsterdam zich zorgen over de eigen voorziening voor koosjer vlees. De Amsterdamse Joodse Gemeente moet er veel geld bijleggen (tot 150.000 euro) om de voorziening

in stand te houden. Velen halen koosjer vlees uit het buitenland, omdat het goedkoper is en er wordt minder koosjer gegeten.

Nieuwe boeken

Femmetje de Wind schreef 'Door hun ogen'. In het boek staan (over)grootouders centraal die aan hun (klein) kinderen, leerlingen van Rosj Pina, vertelden wat ze tijdens de Sjoa hebben doorgemaakt. Aan het boek werkten ook schrijvers mee, zoals Arnon Grunberg. David Barnouw, oud-medewerker aan het NIOD en Anne Frank deskundige, herschreef zijn boek over de vraag door wie Anne Frank is verraden. Nabestaanden en ook een andere ingewijden uitten forse kritiek op de heruitgave van het boek omdat het nauwelijks iets zou toevoegen. Barnouw bleef goeddeels bij zijn eerdere meningen over het verraad.

Positieve berichten

Het Joods Cultureel Kwartier heeft een donatie van bijna drie ton ontvangen van de VriendenLoterij. Christenen voor Israël liet op Jom Haätsmaoet vliegtuigjes met spandoeken rondcirkelen met felicitaties aan de Joodse staat. De gemeenteraad van Diemen staat positief tegenover Sjoa-educatie op met name scholen. Diverse boekensites en webwinkels hebben aan de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding beloofd geen antisemitische boeken e.d. meer te verkopen.

Overleden

Begin maart overleed Harry de Winter (73), één van Nederlands bekendste tv-producenten. In zijn eigen programma Wintertijd ondervroeg hij bekende Nederlanders over hun muziekvoorkeur en van alles daaromheen. Hij was één van de gangmakers achter 'Een Ander Joods Geluid'. Eind maart stierf samen met zijn vrouw de nieuwslezer uit vervolgen tijden Donald de Marcas (89). In april werd het overlijden bekendgemaakt

van Lous Steenhuis-Hoepelman (81). Vanuit het Herinneringscentrum Kamp Westerbork was zij actief als gastspreker op scholen. Recent kwam ze in het nieuws omdat zij in gesprek ging met Urkse jongeren die zich hadden vertoond in nazi-uniformen. Ook Madelon Bino is onlangs op de leeftijd van slechts 62 jaar overleden. Zij was directeur van Beth Shalom en daarvoor van de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam. Daar zette zij het succesvolle project 'Leer je Buren Kennen' op om vooroordelen over Joden te bestrijden onder leerlingen uit het beroepsonderwijs. Veel aandacht werd besteed aan het overlijden half juli van Marga Minco (104). Zij was vooral bekend vanwege de bijzondere manier waarop zij na de oorlog (in 1957) het zwijgen over de Jodenvervolgung doorbrak met haar novelle 'Het Bittere Kruid'. Haar schrijfwijze blonk uit door het gebruik van weinig woorden, waarin ze alles wist te zeggen. Velen, jong en oud, konden zo een indruk krijgen van de impact van de Sjoa op overlevenden. Zij kreeg in 2019 de P.C. Hooftprijs.

Nieuws uit NEDERLAND

Door Ratna Pelle

Zoals waarschijnlijk wel bekend is het Nederlandse kabinet op 7 juli gevallen, en gaat Mark Rutte opstappen als premier (zodra een nieuw kabinet is gevormd na de verkiezingen op 22 november). Hij was al de langstzittende premier van Nederland en de eerste liberale premier sinds 1918. Rutte zal in oktober 13 jaar premier zijn en was 17 jaar politiek leider van de VVD (Op 14 augustus gaf hij dat stokje over aan Dilan Yeşilgöz-Zegerius).

Val kabinet Rutte IV

De laatste jaren nam de kritiek op hem en zijn kabinetten toe. Vooral toen na de vorige Kamerverkiezingen na 10 maanden onderhandelen en beloftes van een nieuwe bestuurscultuur toch weer precies dezelfde partijen en politici aanschoven om dezelfde problemen waar men niet uitkwam nu met nieuwe energie aan te gaan pakken. D66 had met grote tegenzin uiteindelijk ingestemd met de ChristenUnie in plaats van PvdA/GroenLinks als vierde coalitiepartner en zo de impasse doorbroken. In ruil werden veel van haar wensen op bijvoorbeeld het gebied van klimaat in het regeerakkoord opgenomen.

Kort na de provinciale verkiezingen van afgelopen maart (zie verderop) werd een regeringscrisis met moeite bezworen: D66 zwichtte uiteindelijk voor de vurige wens van het CDA om, nadat de provinciale colleges zouden zijn gevormd, het akkoord over de stikstofreductie eventueel open te breken. Vooral de halvering van de stikstofuitstoot in 2030 was voor het CDA niet langer acceptabel. Bij de Provinciale Statenverkiezingen was immers de BBB de grootste partij geworden en werd het CDA gedecimeerd.

Asielcrisis

Het kabinet viel echter niet over stikstof maar over de asielcrisis. De VVD achterban had in mei knarsetandend de spreidingswet geaccepteerd, die gemeenten kan verplichten asielzoekers op te nemen. Dit nadat bij het aanmeldcentrum in Ter Apel geregeld asielzoekers buiten in tenten hadden moeten overnachten wegens plaatsgebrek. Rutte moest op het VVD-partijcongres in juni beloven dat hij nu echt de instroom zou gaan beperken.

Dit leidde tot een crisioverleg begin juli, waarin verschillende voorstellen op tafel lagen om de asielinstroom te beperken, op de uitdrukkelijke wens van de VVD en met steun van het CDA. Een van die voorstellen was het verdelen van vluchtelingen in twee categorieën zoals in bijvoorbeeld Duitsland ook gebeurt. Mensen die voor persoonlijke vervolging vluchten krijgen een 'hogere' status dan zij die voor een algemeen gevaar als oorlog vluchten. (In Nederland werd dit tweestatusstelsel in 2000 afgeschaft omdat het tot veel procedures bij de rechter leidde die bovendien vaak door de asielzoekers werden gewonnen). De laatste groep kan sneller weer

terug is de redenering, en daarom krijgen zij slechts een tijdelijke verblijfsvergunning. De VVD wilde ook de gezinshereniging voor deze groep beperken en maakte hier een breekpunt van. De CU en ook D66 waren daar tegen. Met name voor de CU was dit onbespreekbaar, omdat zij zegt juist voor het gezinsleven te staan. Daarbij ging het plan concreet maar over circa 700 mensen per maand en lijkt het dus vooral een symbolische kwestie; men zou het over 95% van de voorstellen eens zijn geweest. Er zijn gemiddeld 900 nareizigers per maand, de VVD wilde een maximum van 200 instellen. Een groter aantal buitenlanders zijn arbeidsmigranten en buitenlandse studenten. Ook daarover lagen voorstellen op tafel. Overigens had het kabinet begin dit jaar ook al de nareizigers beperkt en was toen door de rechter teruggefloten. Of het juridisch door de beugel kon is dan ook de vraag.

Stilstand

Ondanks de kritiek dat de regering de nijpende problemen zoals asiel, stikstof en de woningnood niet opgelost kreeg, werd door verschillende ministers hard en voortvarend

gewerkt. Door de val van de regering komen die zaken nu grotendeels stil te liggen, omdat een demissionair kabinet alleen lopende zaken mag afhandelen en geen nieuw beleid uitstippelen. Zowel minister De Jonge van woningbouw als Jetten van klimaat hadden net nieuwe rapporten en plannen gepresenteerd die deels nog door de Kamer moesten, en afgelopen voorjaar was er een klimaatfonds ingesteld van 35 miljard euro. Er was dus best een ambitieus klimaat- en energiebeleid. Ook de plannen om meer dan 900.000 woningen te bouwen voor 2030 en een reductie van de CO2 uitstoot van 55% ten opzichte van 1990 te halen (ook de officiële doelstelling van de EU) worden lastig, nu het misschien tot ver in 2024 duurt voordat er een nieuw kabinet zit.

Landbouwakkoord

Een van de aanbevelingen van stikstofbemiddelaar Johan Remkes was dat de overheid met de landbouwsector en andere partijen om de tafel gaat om te praten over de toekomst van de landbouw. Gesprekken met circa 50 partijen, waaronder boeren, milieuorganisaties, supermarkten en banken, moesten leiden tot een akkoord

over een duurzamere landbouw die tegelijkertijd boeren bestaanszekerheid biedt. Volgens ingewijden was men al best ver, er lag al een conceptakkoord, maar men struikelde over de details. De boeren eisten concretere toezeggingen dan de politiek kon of wilde geven, en daarom stapte de grootste landbouworganisatie LTO eruit. Een deel van hun achterban staat uitermate sceptisch tegenover de overheid. De relatie tussen boeren en politiek is de afgelopen jaren steeds verder onder druk komen te staan. Het kabinet was vervolgens van plan om – op basis van het conceptakkoord – met een eigen beleidsvisie te komen. De voortgang daarvan is met het vallen van het kabinet onzeker geworden.

Vertrek

Ruttes aangekondigd vertrek kwam voor velen onverwacht enkele dagen na de val van het kabinet. Er was bij veel partijen kritiek op zijn optreden en opstelling in het asieldebat, maar de verwachting was dat hij toch weer lijsttrekker zou willen zijn. Een dag ervoor hadden Kuiken van de PvdA en Klaver van GroenLinks aangekondigd een motie van wantrouwen tegen hem in te dienen bij het debat over de val van het kabinet. Ze noemden hem een sta-in-de-weg en hielden hem persoonlijk verantwoordelijk voor de val van het kabinet, en gaven aan niet meer met hem te willen samenwerken. Mogelijk heeft dit in Ruttes besluit meegespeeld; hij had de steun van de linkse partijen nodig in de Eerste Kamer, en wilde ook niet het risico lopen dat de motie het zou halen en hij werd gedwongen per direct op te stappen. Nu kan hij zijn werk nog mooi afronden. Direct na zijn besluit sloeg de sfeer om en werd hij door zijn criticasters geprezen. 'PVV-leider Geert Wilders complimenteerde hem met zijn «tomeloze inzet», waarop Kamerleden lang op de tafeltjes roffelden', zo meldde de NOS.

De teflonlaag die Rutte volgens velen lang omhulde was de laatste jaren steeds verder afgebladderd. Na de 'Omtzigt – functie elders' affaire liep die de eerste serieuze krassen op. Nu, bijna anderhalf jaar later, lijkt er eindelijk ruimte te zijn gekomen voor een nieuw geluid en nieuwe politiek in Den Haag.

Niet alleen Rutte vertrekt. Een stoet aan Kamerleden en partijleiders heeft aangegeven na de verkiezingen op 22 november niet door te zullen gaan. De redenen variëren, maar bij sommigen zoals minister Kaag is dit vanwege het verharde politieke klimaat en de persoonlijke bedreigingen die zij ontving. Haar gezin had haar gesmeekt om de

politiek te verlaten, iets dat velen heeft geschokt. Na Rutte en Kaag kondigden ook fractievoorzitter Attje Kuiken van de PvdA, Wopke Hoekstra en Hugo de Jonge van het CDA, Farid Azarkan van Denk, Sylvana Simons van Bij1, en diverse Kamerleden hun vertrek aan.

Lijsttrekkers

Inmiddels zijn de nieuwe lijsttrekkers bekend. De VVD wordt aangevoerd door Dilan Yeşilgöz, het CDA door Henri Bontenbal, D66 door Rob Jetten. De PvdA en GroenLinks doen met een gemeenschappelijke lijst mee aan de verkiezingen onder leiding van klimaat-Eurocommissaris Frans Timmermans, die daarvoor zijn post bij de EU opgeeft. Mirjam Bikker is lijsttrekker voor de CU. Bij de flanken verandert er minder: Wilders, Baudet, Dassen, Marijnissen en Ouwehand blijven allen lijsttrekker voor hun partij, evenals Joost Eerdmans van JA21.

Twee huidige eenmansfracties (m/v) maken volgens de peilingen kans de grootste partijen te worden: Caroline van der Plas van de BBB en ex-CDA'er Pieter Omtzigt die vlak voor (of eigenlijk na) het verlopen van de deadline van deze Aleh aankondigde met een eigen partij mee te doen: Nieuw Sociaal Contract (NSC). Van der Plas heeft aangegeven zelf dan geen premier te willen worden; zij ziet naar eigen zeggen op tegen op hoge hakken en in sjeke kleren naar allerhande EU overleggen te vliegen. Ook Omtzigt wil geen premier worden maar in de Kamer blijven. Hij wil niet dat zijn partij de grootste wordt maar 'verantwoord' kan groeien. De nieuwe lijsttrekker van de VVD, Dilan Yeşilgöz, maakt daarmee een redelijke kans Nederlands eerste vrouwelijke premier te worden, en de eerste premier 'met een migratie-achtergrond' (het woord allochtoon wordt tegenwoordig vermeden); ze is van Turks-Koerdische afkomst. Haar familie ontvluchtte Turkije in de jaren '80. Aanvankelijk was ze links georiënteerd en voor een ruimhartig asielbeleid; nu staat ze te boek als behoorlijk rechts.

BBB en NSC

Het is redelijk duidelijk waar de BBB voor staat: boerenbelangen, versoepeling van de (milieu)regels voor boeren, minder stikstofreductie en meer geld naar het platteland. In de Tweede Kamer stemt Van der Plas over het algemeen rechts van het midden. Bij Omtzigt en zijn NSC is dit nog minder uitgesproken: hij zet vooral in op bestuurlijke vernieuwing en herstel van het vertrouwen van de burgers in de politiek. Hij heeft verder zowel linkse

als rechtse thema's: hij wil de inkomensongelijkheid verkleinen en armoede bestrijden, maar is ook voor een (vrij) streng asielbeleid. Hij vindt dierenwelzijn belangrijk en staat kritisch tegenover de bio-industrie, maar is tegen gedwongen uitkoop van boeren. Ook klassieke CDA thema's zoals gemeenschapszin zijn voor hem belangrijk. Van der Plas heeft hem al omhelsd en haar onomwonden steun uitgesproken; een slimme strategie nadat hij niet op haar uitnodiging inging zich bij BBB aan te sluiten.

Bij de Provinciale Statenverkiezingen van maart werd zoals al opgemerkt de BBB vanuit het niets de grootste partij met 137 van de in totaal 572 Statenzetels, terwijl de vorige grote winnaar, Forum voor Democratie, maar 15 van haar 86 zetels overhield; in vrijwel alle provincies werd BBB de grootste en bestuurt nu mee. Alleen in Utrecht is er een meer progressief/groen provinciebestuur gekomen. Wat voor gevolgen dit zal hebben voor het stikstofbeleid is nog afwachten. In bijna alle provincies is gedwongen uitkoop van boeren van de baan en wordt 2035 aangehouden om de stikstofdoelen te halen. In de Eerste Kamer is de BBB met 16 zetels met afstand de grootste geworden.

MH17 en Oekraïne

Een van de weinige onderwerpen waarover een ruime meerderheid het eens is, blijft de steun aan Oekraïne. Nederland loopt hierin samen met o.a. de Baltische staten voorop en heeft de afgelopen maanden geijverd voor de levering van F-16's aan Oekraïne; met succes, want Biden heeft hiervoor nu groen licht gegeven, waarna Zelensky op bliksembezoek kwam naar Nederland, waar hij een selfie nam met Mark Rutte voor een F-16. Voor Rutte

een opsteker aan het einde van zijn politieke carrière. Op de vraag wat hem het meest bij zal blijven van zijn premierschap zei hij zichtbaar geraakt "MH17". "Dat was zo groot", zei hij refererend aan het neerhalen van die vlucht boven Oekraïne in 2014. Ook de voorzitter van de organisatie van nabestaanden van deze ramp sprak zijn waardering uit voor de grote en ook persoonlijke betrokkenheid van Rutte.

Complotten

In het voorjaar publiceerde de AIVD haar jaarverslag over 2022, waarin wordt gewaarschuwd voor complotdenkers. Het zou inmiddels om meer dan 100.000 mensen gaan die geloven in een kwaadaardige elite die achter de schermen aan de touwtjes trekt en de mensheid wil onderdrukken of zelfs doden. Er zouden zo'n 20 aanjagers zijn. Omdat de complottheorie wendbaar is kan zij gemakkelijk aan de actualiteit worden aangepast en oefent zij aantrekkingskracht uit op een diverse groep mensen. Dit leidt tot (online) bedreigingen en soms ook tot geweld of brandstichting. Deze ideeën worden gevoed door onvrede over zaken waar de overheid faalt zoals de gasboringen in Groningen en het toeslagenschandaal. Sommige aanhangers wenden zich compleet af van de maatschappij en willen daarom ook geen belasting meer betalen of andere regels volgen. Overigens beschouwt de AIVD het jihadisme nog altijd als de belangrijkste terroristische dreiging in Nederland. Men waarschuwt met name voor netwerken van terreurgroep Islamitische Staat die worden aangestuurd vanuit Afghanistan en acht die dreiging in Europa hoger dan in 2021.

Beste lezers,

Ik heb de volgende spelletjes aan te bieden - gratis voor wie het in Jeruzalem wil komen halen. Alles is in het Nederlands.

Scrabble /// Monopoly /// Hitchcock's WHY - 5 talig (Nederlands, Frans, Duits en nog 2)

Voor zover ik weet is alles compleet.

Behalve dat, heb ik hier een speciale jubileum-uitgave van de Camera Obscura met illustraties van Jo Spier. In Nederland verkoopt men het voor 75 Euro. Wie geïnteresseerd is kan me een koop prijs voorstellen. Ik wacht op het beste aanbod.

Mijn telefoonnummer: 02-6434314. Mijn mailadres: hlewenstein1@gmail.com

Henny Lewenstein (Schaap)

Sint Antonies Breestraat Amsterdam

DUTCH JEWS AS PERCEIVED BY THEMSELVES AND BY OTHERS.

Voor wie van Nederlands Joodse geschiedenis en van lezen houdt (en misschien ook nog in 1998 het Achtste Internationale Symposium bijwoonde over de Geschiedenis van de Joden in Nederland) hierbij de link <https://brill.com/edcollbook-oa/title/6867> naar het onlangs door uitgever Koninklijke Brill NV in open access gezette symposiumboek (2001). Je kunt hieruit nu gratis hoofdstukken downloaden in Pdf of er online in lezen. Het copyright van de hoofdstukken is overgegaan naar de auteurs.

IOH KANTOOR

tel: 03-5625611
fax: 03-5625575
IOHolland.office@gmail.com
www.ioh.co.il
www.facebook.com/
IrgoenOleiHolland
POB 872
5510801 Kiryat Ono

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Marion Levkovits-Bamberger

Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
MarionVoorzitter@gmail.com

Yvonne Ben-Hador

Afd. Netanya/Sharon
yb0712@gmail.com

Marc Boas

marcboas@partner.net.il

Shraga Evers

sb.evers@hotmail.com

James Loewenstein

Afd. Jeruzalem
jloew@bezeqint.net

Janny Rami

Afd. Haifa/Noorden
janny.rami@gmail.com

Malka Shamir-de Leeuw

Afd. Be'er Sheva/Zuiden
elsje@netvision.net.il

Avraham (Albert) de Vries

Afd. Tel Aviv
devriesa@zahav.net.il

AFDELINGEN

JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
Voorzitter: **James Loewenstein**
Penningmeester:

Mieke Waterman-Daniels

mirjammieke.daniels@mail.huji.ac.il
Secretaris: **Dini Goldschmidt**
Tel: 050-6748552

Facebook: Irgoen Olei Holland
Jeruzalem

HAIFA en het NOORDEN

iohhaifa@gmail.com
Voorzitter: **Helen Raz**
Tel: 054-7680877

NETANYA-SHARON

Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat: **Rudie Kleerkoper**
tel: 09-8857987
netanya.sharon2@gmail.com

TEL AVIV

Voorzitter:
Avraham (Albert) de Vries
Tel: 054-4559853
devriesa@zahav.net.il

BE'ER SHEVA

voorzitter: **David de Leeuw**
tel: 054-4260792

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA

David Raziel 22 | 4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLES

Kikar Harakafot 1 | 3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il | www.joles.co.il

SOCIALE ZORG

NINI CZOPP

Landelijke sociale zorg voor
Nederlandse Shoa overlevenden
en hun partners
tel: 09-9794146 | fax: 077-470209
Galit@nini.org.il
www.nini.org.il
Postadres: PO Box 8112; 4918002
Petach Tikwa

FONDSEN

KEREN MEJOCHEDET

tel: 03-5625611
IOHolland.office@gmail.com

JAD DAVIDS

POB 5207 | 4615102 Herzliya
tel: 054-7600043
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID

AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 | fax: 03-7540751
tel@minbuza.nl

CONSULATEN

Haifa

Ma'abarot St. 6, 3446125 Haifa
tel: 04-8111707

coholaw@netvision.net.il

Eilat

POB 1099 8811001 Eilat
tel: 08-6335466, 08-6315666

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:

Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan
Tel: 03-7540741

Andere spreekuren:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540741
tel-veno@minbuza.nl

VenO CLIËNTENRAAD

David Eisenmann, 08-9761618
Elly Maoz-Drukker, 09-8998367
Chanoch Mogendorff
052-3990636
Malka Shamir-de Leeuw,
052-2700665

OVERIGE ORGANISATIES

AKEVOTH

De genealogische website is nog
te bereiken via:
www.dutchjewry.org

ELAH - Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
elah@elah.org.il www.elah.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

Vertegenwoordigers Israel:
chayabrasz@gmail.com
Marina de Leeuw,
deleewm@gmail.com
harrypolak@gmail.com
www.
nederlandersbuitennederland.nl

Stichting GOED -

Grenzeloos Onder Een Dak

Voor Nederlanders in het
buitenland
www.stichtinggoed.nl/goed

FACEBOOK -groepen

IOH ארגון עולי הולנד
Irgoen Olei Holland Jeruzalem
Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem
Nederlandse vrouwen in Israel
Embassy of the Kingdom of the
Netherlands in Israel

HOI-emailgroep

geef je op bij:
daviddeleeuw@gmail.com